INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

Zaczęło się w LIPCU

„SOLIDARNOŚĆ” w regionie środkowo-wschodnim 1980-1989

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

Zaczęło się w LIPCU

„SOLIDARNOŚĆ” w regionie środkowo-wschodnim 1980-1989

Scenariusz wystawy: Marcin Dąbrowski

Koncepcja plastyczna: Paweł Kaniuk

Na wystawie wykorzystano materiały i zdjęcia ze zbiorów:

Archiwum Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie (AIPN Lu),

Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin” w Lublinie

Portal „Świdnik na Kartach Historii”, www.historia.swidnik.net

Zbiory prywatne Marcina Dąbrowskiego, Krzysztofa Garbacza, Grzegorza Józefczuka, Michała J. Kasprzaka, Krzysztofa Małagockiego, śp. Ireneusza Marciszuka i Valdemara Smyka.

Autorzy zdjęć:

Marcin Dąbrowski, Krzysztof Garbacz, Grzegorz Józefczuk, Michał J. Kasprzak, Marcin Kucewicz, Ireneusz Marciszuk, Wiesław Michocki, Valdemar Smyk.

Autor rysunków: Krzysztof Małagocki.

Opracowanie map: Anna Łukasik.

Infografiki dotyczące wydarzeń Lubelskiego Lipca 1980 r. przygotowane przez Oddział IPN w Lublinie w ramach cyklu „Polskie miesiące – droga do wolności” (fot. Marcin Kucewicz, edukacja.ipn.gov.pl).

W POLSCE LUDOWEJ

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

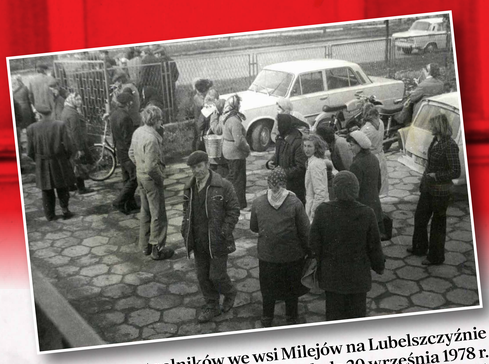

Protest rolników we wsi Milejów na Lubelszczyźnie przeciwko represjom ze strony władz 20 września 1978 r. (AIPN Lu)

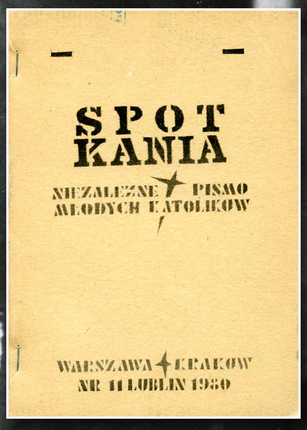

Pismo niezależne „Spotkania" wydawane w środowisku lubelskiej opozycji (zbiory autora)

Wydarzenia 11 marca 1968 r. na Miasteczku Akademickim w Lublinie (AIPN Lu)

Lubelszczyzna była regionem, gdzie w pierwszych latach po II wojnie światowej trwał silny opór partyzancki. W lipcu 1949 r. miały tu miejsce wydarzenia związane z „Cudem lubelskim". W czerwcu 1959 r. w Kraśniku Fabrycznym brutalnie stłumiono protest mieszkańców w obronie krzyża. W marcu 1968 r. Lublin był jednym z ośrodków studenckiego buntu.

Katolicki Uniwersytet Lubelski stał się w okresie PRL enklawą wolnej myśli. W latach 70. XX wieku Lublin należał do czołowych ośrodków opozycji politycznej. W tym okresie na Lubelszczyźnie powstawał też niezależny ruch chłopski.

Katolicki Uniwersytet Lubelski w czasie obchodów Millenium Chrztu Polski w 1966 r. (AIPN Lu)

Pomnik upamiętniający wydarzenia 26 czerwca 1959 r. w Kraśniku Fabrycznym (fot. Marcin Dąbrowski)

LUBELSKI LIPIEC

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Infografiki dotyczące wydarzeń Lubelskiego Lipca 1980 (fot. Marcin Kucewicz, edukacja.ipn.gov.pl)

Pojazd zastępczy w czasie strajku komunikacji miejskiej w Lublinie 18 lipca 1980 r. (fot. Grzegorz Józefczuk)

Wprowadzana od 1 lipca 1980 r. podwyżka cen żywności w Polsce wywołała pojedyncze strajki w różnych ośrodkach w kraju. Tym razem, strajkujący robotnicy pozostawali w swoich zakładach pracy, a ówczesna władza dość szybko podejmowała z nimi rozmowy.

8 lipca 1980 r. jako pierwsza na Lubelszczyźnie przerwała pracę Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik", gdzie po czterech dniach podpisano pierwsze tego lata pisemne porozumienie ze strajkującymi. W następnych dniach strajki objęły około 90 zakładów pracy w Lublinie. Szczególnie widoczny stał się protest kolejarzy w Lokomotywowni Pozaklasowej PKP oraz kierowców komunikacji miejskiej i transportu zaopatrzenia sklepów spożywczych.

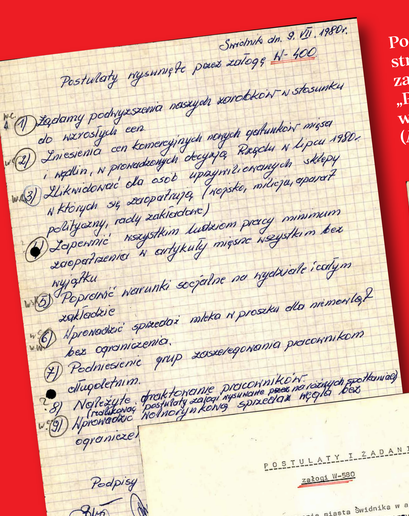

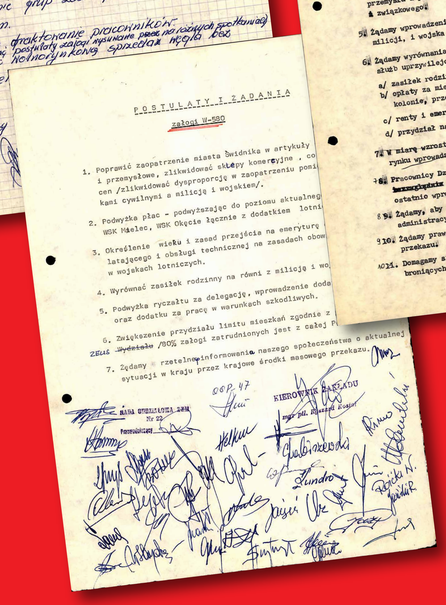

Postulaty strajkowe załogi WSK „PZL-Świdnik" w lipcu 1980 r. (AIPN Lu)

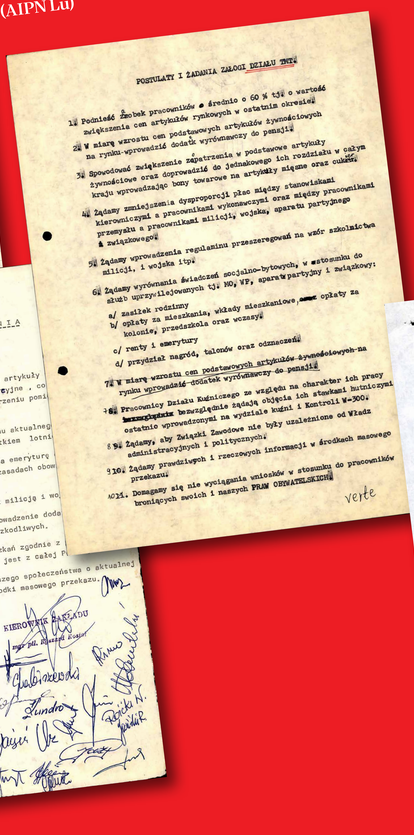

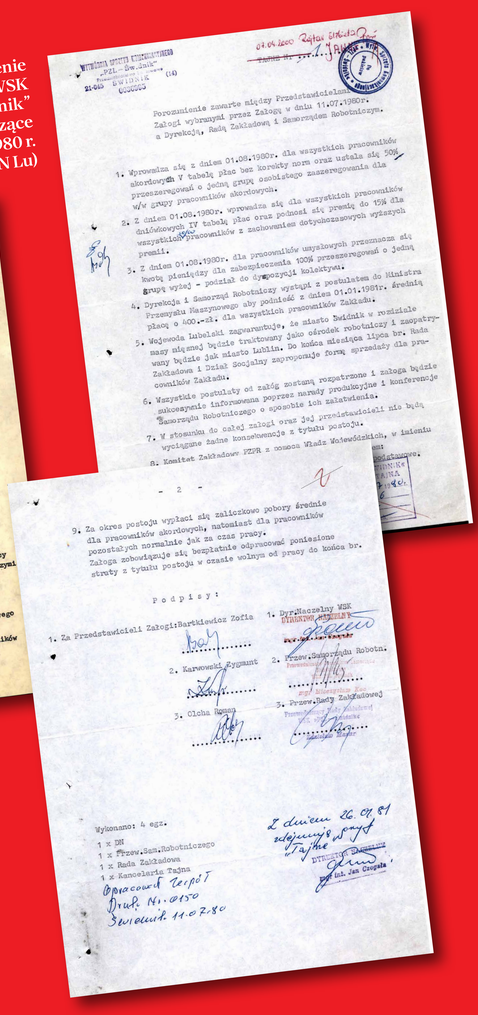

Pisemne porozumienie załogi WSK „PZL-Świdnik" z dyrekcją kończące strajk 11 lipca 1980 r. (AIPN Lu)

LUBELSKI LIPIEC

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

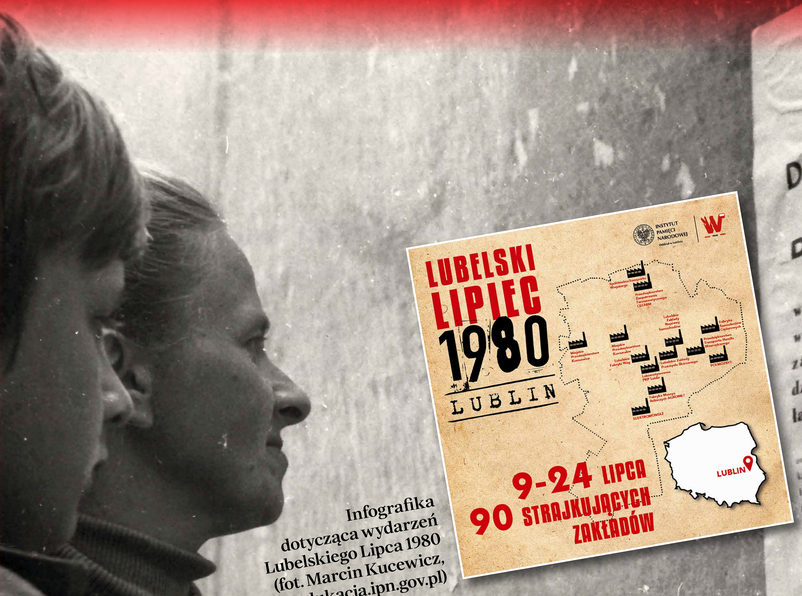

Infografika dotycząca wydarzeń Lubelskiego Lipca 1980 (fot. Marcin Kucewicz, edukacja.ipn.gov.pl)

„Apel do mieszkańców miasta Lublina" rozklejony na ulicach 18 lipca 1980 r. (fot. Wiesław Michocki, AIPN Lu)

Wśród lipcowych postulatów dominowały sprawy płacowe, pracownicze i socjalne, jednak dość powszechnie upomniano się też o kwestie dotyczące rzetelności środków przekazu, wiarygodności związków zawodowych, wprowadzenia wolnych sobót oraz ograniczenia przywilejów przedstawicieli władz.

18 lipca 1980 r. w kulminacyjnym momencie lubelskich strajków, władze wystosowały „Apel do mieszkańców miasta Lublina", zaś Biuro Polityczne KC PZPR w Warszawie zdecydowało o powołaniu Komisji Rządowej do rozpatrzenia postulatów lubelskich zakładów pracy.

„Apel do mieszkańców miasta Lublina" rozklejony na ulicach 18 lipca 1980 r. (fot. Grzegorz Józefczuk)

„Apel do mieszkańców Lublina" opublikowany na łamach gazety „Sztandar Ludu" z 19 lipca 1980 r. (zbiory autora)

Postulaty strajkowe pracowników Lokomotywowni Pozaklasowej PKP w Lublinie w czasie strajku 16–19 lipca 1980 r. (Michał J. Kasprzak)

LUBELSKI LIPIEC

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Komunikat z posiedzenia Biura Politycznego KC PZPR w dniu 18. VII. 1980 r. w sprawie sytuacji w Lublinie

W dniu 18 lipca br. odbyło się posiedzenie Biura Politycznego, na którym rozpatrzono informację o sytuacji, jaka wytworzyła się w Lublinie.

Biuro Polityczne wyraziło głębokie zaniepokojenie przestojami w zakładach produkcyjnych i komunalnych oraz w lubelskim węźle kolejowym a także ogólną sytuacją w mieście. Sytuacja ta podważa dobre imię naszego kraju, narusza zaufanie do Polski u jej partnerów i może budzić niepokój jej przyjaciół. Pociąga ona za sobą liczne kłopoty dla mieszkańców miasta. Atmosfera napięcia jest na rękę wrogom Polski, stwarza niebezpieczeństwo prowokacji politycznej.

Każdy dzień nie przynosi rozwiązania zasadniczych problemów, a przede wszystkim nie zmniejsza napięcia. Biuro Polityczne wyraża przekonanie, że w tej sytuacji konieczne jest podjęcie przez władze wojewódzkie, miejskie i dzielnicowe, przy współudziale aktywu partyjnego, wszystkich niezbędnych działań politycznych i organizacyjnych, zmierzających do normalizacji sytuacji w mieście.

Biuro Polityczne zwraca się z apelem do załóg lubelskich zakładów pracy i do społeczeństwa Lublina o przywrócenie ładu i normalnego rytmu pracy. Niezbędna jest powszechna dbałość o wydajność pracy, oszczędność materiałów i energii, obniżenie kosztów wytwarzania, słowem aktywny współudział w zwiększaniu gospodarności. Jest to bowiem jedyna droga podwyższania płac i dalszej poprawy warunków życia ludzi pracy.

Zgodnie z zapowiedzią I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka na centralnej naradzie aktywu społeczno-gospodarczego w dniu 9 lipca br., w pierwszej połowie przyszłego roku realizowany będzie sukcesywnie program podwyższania zasiłków rodzinnych, rent i emerytur z tzw. „starego portfela", pomocy dla rodzin wielodzietnych i samotnych matek wychowujących dzieci a także płac najniższych.

Biuro Polityczne aprobowało decyzje rządu związane z realizacją postulatów wysuniętych przez załogi pracy a także powołanie komisji na czele z członkiem Biura Politycznego KC PZPR, wicepremierem Rady Ministrów PRL, posłem ziemi lubelskiej Mieczysławem Jagielskim. Komisja ta po podjęciu przez zakłady normalnej pracy, rozpatrzy wnikliwie zgłoszone postulaty a następnie przedstawi je rządowi PRL.

PROLETARIUSZE WSZYSTKICH KRAJÓW ŁĄCZCIE SIĘ!

sztandar ludu

DZIENNIK POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ

Biała Podlaska • Chełm • Lublin • Zamość

ROK XXXVI. NR 158 (11129). Lublin, 19.VII.1980 r. Cena 1 zł. ISSN 0137—9313

Henryk Jabłoński przyjął Mochtara Kusumaatmadja

WARSZAWA (PAP). 18 bm. przewodniczący Rady Państwa prof. Henryk Jabłoński przyjął w Belwederze ministra spraw zagranicznych Republiki Indonezji prof. Mochtara Kusumaatmadja.

Tematem rozmowy były sprawy dalszego rozwoju stosunków między obu państwami, a także ocena aktualnej sytuacji międzynarodowej, ze szczególnym podkreśleniem konieczności umacniania procesu odprężenia i utrwalania pokoju, zarówno w Europie jak i w Azji.

W spotkaniu uczestniczył wiceminister spraw zagranicznych Marian Dobrosielski.

Obecny był ambasador Indonezji Tamtomo.

Spotkanie Edwarda Babiucha z indonezyjskim ministrem

WARSZAWA (PAP). 18 bm. prezes Rady Ministrów Edward Babiuch przyjął ministra spraw zagranicznych Republiki Indonezji prof. Mochtara Kusumaatmadja.

W czasie spotkania omówiono najważniejsze problemy aktualnej sytuacji międzynarodowej, a także zagadnienia współpracy dwustronnej, wskazując na możliwości jej dalszego rozwoju, zwłaszcza na płaszczyźnie gospodarczej.

W rozmowie uczestniczył wiceminister spraw zagranicznych Marian Dobrosielski.

Obecny był ambasador Indonezji Tamtomo.

Plenum KW PZPR w Lublinie

Ocena sytuacji i wnioski na dziś i jutro

(INF. WŁ.). Wczoraj, 18 bm., w godzinach popołudniowych odbyło się w Lublinie plenarne posiedzenie KW PZPR. Tematem obrad, którym przewodniczył członek KC PZPR, I sekretarz KW Władysław Kruk była ocena sytuacji społeczno-gospodarczej i politycznej w mieście i województwie oraz wypracowanie wniosków do pracy na dziś i jutro.

W toku obrad mówiono o przedsięwzięciach, jakie podjęto głównie w trosce o zaopatrzenie ludności w podstawowe artykuły spożywcze, o regularny dowóz tych artykułów z hurtowni bądź wytwórni do sklepów. Plenum wyraziło uznanie tym załogom, które swoje bolączki starają się załatwić w taki sposób, by nie wpłynęło to na dezorganizację życia w mieście. Są załogi, które mimo przebywania dużej liczby pracowników na urlopach i spóźnień spowodowanych zakłóceniami w komunikacji miejskiej, zdołały zorganizować pracę tak, że nie odczuwa się tego w pełnej wielkości produkcji.

„Ludzie pragną porządku, ale porządek zależy od ludzi (...) Tylko w warunkach ładu i porządku można dyskutować i rozwiązywać trudne problemy. Tylko w warunkach normalnej pracy można spokojnie i odpowiedzialnie rozpatrzyć wszystkie wnioski i postulaty".

„Oczekujemy od członków partii — czytamy w liście — odpowiedzialności i dobrego przykładu, spokoju i opanowania, przeciwdziałania prowokacjom, głębokiego zastanowienia się nad sytuacją w swoich środowiskach".

W liście i uchwale KW zwraca się uwagę na potrzebę przeciwdziałania złośliwym nagonce partyjne a także inne ogniwa do rozpatrzenia wszystkich wniosków zgłoszonych w okresie poprzednim, a przede wszystkim w ostatnim okresie oraz systematycznego informowania opinii publicznej o sposobie załatwiania tych wniosków przez osoby za te sprawy odpowiedzialne.

Uchwała zobowiązuje do podejmowania wszystkich możliwych działań mających na celu zapewnienie spokoju.

W podjętej uchwale Plenum zobowiązało administrację, a przede wszystkim młodzieży i kobiet, o czynną postawę dla tworzenia atmosfery spokoju i społecznego ładu w każdym miejscu pracy i życia. Jednocześnie KW postanowił zwrócić się do WRN, by na najbliższej sesji zajęła się rozpatrzeniem realizacji wniosków i postulatów zgłoszonych przez załogi w tych dniach, jak również wcześniej, w dyskusji przed VIII Zjazdem partii i w kampanii poprzedzającej wybory do Sejmu PRL i WRN.

Plenum potwierdziło fakt dalszego rozwoju sytuacji w Lublinie i województwie, a także ocenę sytuacji międzynarodowej, ze szczególnym podkreśleniem konieczności umacniania procesu odprężenia i utrwalania pokoju, zarówno w Europie jak i w Azji.

W spotkaniu uczestniczył wiceminister spraw zagranicznych Marian Dobrosielski.

Obecny był ambasador Indonezji Tamtomo.

Z około 100 tys. ha ustąpiła woda

Poprawa pogody sprzyja likwidacji skutków ulewnych deszczów

WARSZAWA (PAP). Jak informuje Główny Komitet Przeciwpowodziowy w ciągu ubiegłej doby powierzchnia zalanych lub podtopionych — wskutek ulewnych deszczów — użytków rolnych zmalała o ok. 100 tys. ha. Jest to wynik poprawy pogody oraz energicznej akcji przeciwpowodziowej prowadzonej nieprzerwanie przez specjalistyczne służby, rolników, jednostki straży pożarnej, MO, ORMO oraz żołnierzy, m.in. Karpackiej i Bieszczadzkiej Brygady WOP.

W gminach dotkniętych skutkami obfitych deszczów rozwija się pomoc dla gospodarstw w formie dodatkowych dostarczania na ponowne obsianie ozimin, nawozów mineralnych na zasilenie plantacji — zwłaszcza roślin okopowych — organizuje się inwentaryzację. Rolnicy dokładają wszelkich starań, aby zabezpieczyć siewy w produkcji roślinnej, a przede wszystkim uchronić przed stratami możliwie jak najwięcej pasz z trwałych użytków zielonych. Ewakuowana ludność rolnicza, która nie może jeszcze wrócić do swych domostw, nadal intensywnie opiekuje się swoimi gospodarstwami.

Pewna poprawę sytuacji odnotowano ostatnio także w woj. rzeszowskim. Odwołano alarm powodziowy w kilku południowych gminach tego regionu, gdzie powoli opadają wody w Wisłoku, Wisłoce i Sanie. Sprawą ważną jest uruchomienie ponad 600 budynków podtopionych w tym regionie, w tym 200 w Rzeszowie oraz odprowadzenie wody z zalanych jeszcze ponad 5 tys. ha.

W woj. leszczyńskim sporo kłopotów mają gminy Wasosz i Kościan, gdyż w pobliskich rzekach i kanałach utrzymuje się wysokie stany wody. M.in. Bo-

Ratyfikowanie konwencji przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ

WARSZAWA (PAP). — Rada Państwa w dniu 18 lipca 1980 r. ratyfikowała konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjętą w dniu 18 grudnia 1979 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Ze świata w skrócie

LEONID BREŻNIEW POWRÓCIŁ DO MOSKWY

MOSKWA (PAP). Jak podała agencja TASS, Leonid Breżniew

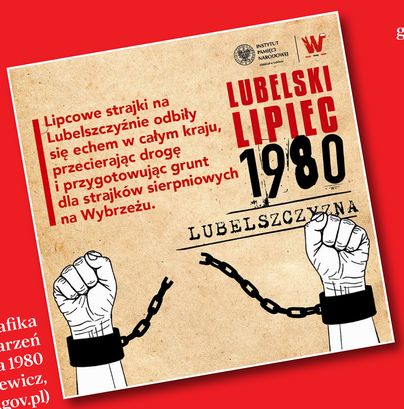

Strona tytułowa gazety „Sztandar Ludu" wydawanej przez KW PZPR w Lublinie z 19 lipca 1980 r.

Od 8 do 25 lipca 1980 r., strajki na Lubelszczyźnie objęły ponad 150 zakładów pracy. Odbiły się one echem w całym kraju i utorowały drogę do dalszych protestów w innych regionach, zwłaszcza na Wybrzeżu.

Infografika dotycząca wydarzeń Lubelskiego Lipca 1980 (fot. Marcin Kucewicz, edukacja.ipn.gov.pl)

„Kurier Lubelski" z 23 lipca 1980 r.

Komisja pod przewodnictwem Mieczysława Jagielskiego przebywała w Lublinie

W dniach 19—20 bm. w Lublinie przebywali członkowie komisji powołanej do rozpatrzenia postulatów załóg pracowniczych Lublina i woj. lubelskiego: przewodniczący komisji, członek Biura Politycznego KC, wicepremier Mieczysław Jagielski oraz członek Sekretariatu KC Zdzisław Kurowski i wiceminister komunikacji Janusz Kamiński.

Celem pobytu było zapoznanie się z aktualną sytuacją w mieście i województwie. Podczas rozmów z władzami wojewódzkimi omówiono tryb pracy komisji.

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

REGION ŚRODKOWO-WSCHODNI

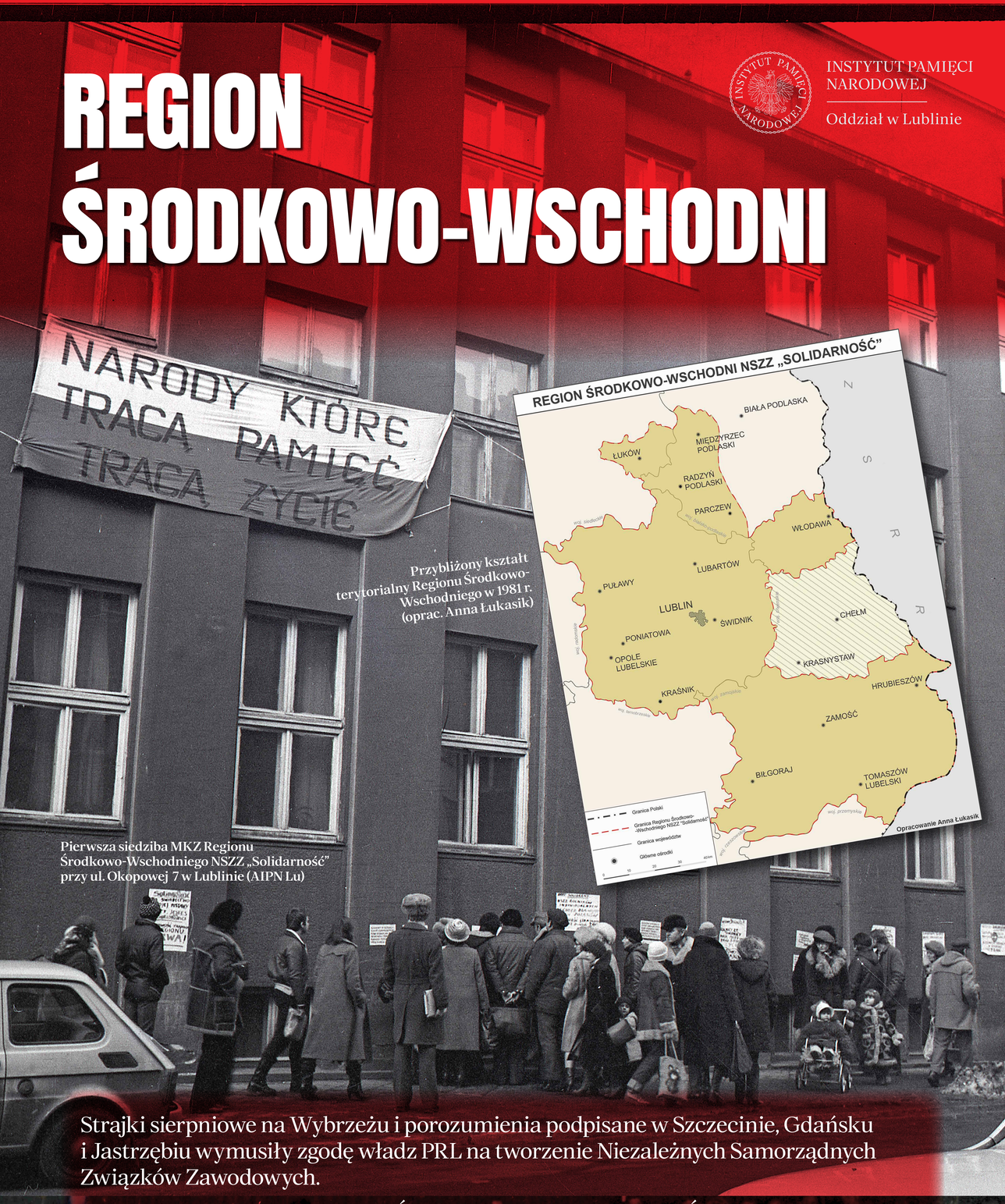

Przybliżony kształt terytorialny Regionu Środkowo-Wschodniego w 1981 r. (oprac. Anna Łukasik)

Pierwsza siedziba MKZ Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” przy ul. Okopowej 7 w Lublinie (AIPN Lu)

Strajki sierpniowe na Wybrzeżu i porozumienia podpisane w Szczecinie, Gdańsku i Jastrzębiu wymusiły zgodę władz PRL na tworzenie Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych.

10 września 1980 r. zawiązano w Świdniku „Międzyzakładowy Środkowo-Wschodni Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych z siedzibą w Lublinie” (później jako Międzyzakładowy Komitet Założycielski), co dało początek Regionowi Środkowo-Wschodniemu.

Pierwszym przewodniczącym regionu był Czesław Niezgoda, po nim funkcję tę pełnił Jan Bartczak.

Początkowo siedziba władz regionu mieściła się przy ul. Okopowej 7 w Lublinie, w lutym 1981 r. MKZ Regionu Środkowo-Wschodniego otrzymał budynek przy ul. Królewskiej 3.

Spotkanie przedstawicieli Komitetów Założycielskich NSZZ „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego w Domu Kultury Kolejarza w Lublinie (AIPN Lu)

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

REGION ŚRODKOWO-WSCHODNI

Siedziba MKZ / Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” przy ul. Królewskiej 3 w Lublinie (AIPN Lu)

Kalendarz ścienny Regionu Środkowo-Wschodniego na rok 1981 wydrukowany na płótnie (kopia w posiadaniu autora)

Region Środkowo-Wschodni skupił większość struktur NSZZ „Solidarność” z terenu Lubelszczyzny. W 1981 r. zrzeszał on 332 tys. związkowców i około 1300 organizacji zakładowych, stanowiąc dziewiąty region w kraju pod względem liczebności.

Oddziałami terenowymi regionu stały się wówczas: Biłgoraj, Hrubieszów, Kraśnik, Lubartów, Łuków, Międzyrzec Podlaski, Parczew, Poniatowa (wspólnie z Opolem Lubelskim), Puławy, Radzyń Podlaski, Tomaszów Lubelski, Włodawa i Zamość.

Siedziba MKZ / Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” przy ul. Królewskiej 3 w Lublinie (fot. Krzysztof Garbacz)

Spotkanie związkowe z Lechem Wałęsą w siedzibie ZR Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” w Lublinie (AIPN Lu)

BUDOWANIE WOLNOŚCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Spotkanie związkowców NSZZ „Solidarność” z Lechem Wałęsą na stadionie Lublinianki 13 czerwca 1981 r. (AIPN Lu)

W warunkach autorytarnego państwa komunistycznego NSZZ „Solidarność” okazała się najskuteczniejszym od 1944 r. instrumentem odzyskiwania przez polskie społeczeństwo tych obszarów wolności, których Polacy zostali pozbawieni w okresie Polski Ludowej.

W Regionie Środkowo-Wschodnim budowaniu wolności obywatelskiej społeczeństwa służyło m.in. przywrócenie wartości i symboli chrześcijańskich do przestrzeni publicznej, występowanie w obronie więźniów politycznych, odkłamywanie zbiorowej pamięci Polaków i nawiązywanie do niepodległościowych tradycji polskiej przeszłości, tworzenie autentycznego samorządu pracowniczego, działalność Wszechnicy Związkowej i powołanie Ośrodka Badań Społecznych.

Ołtarz Bożego Ciała przy Krakowskim Przedmieściu w Lublinie nawiązujący do pomnika trzech gdańskich krzyży. 18 czerwca 1981 r. (AIPN Lu)

Lech Wałęsa (w środku) na stadionie Lublinianki w Lublinie 13 czerwca 1981 r. Obok stoją: Jan Bartczak (z prawej) i Stanisław Pietruszewski (z lewej, nieco zasłonięty) (AIPN Lu)

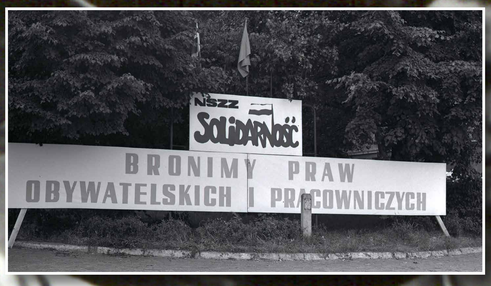

Plansza NSZZ „Solidarność” w Lublinie (AIPN Lu)

Plakat anonsujący spotkanie Wszechnicy Związkowej w Lublinie (AIPN Lu)

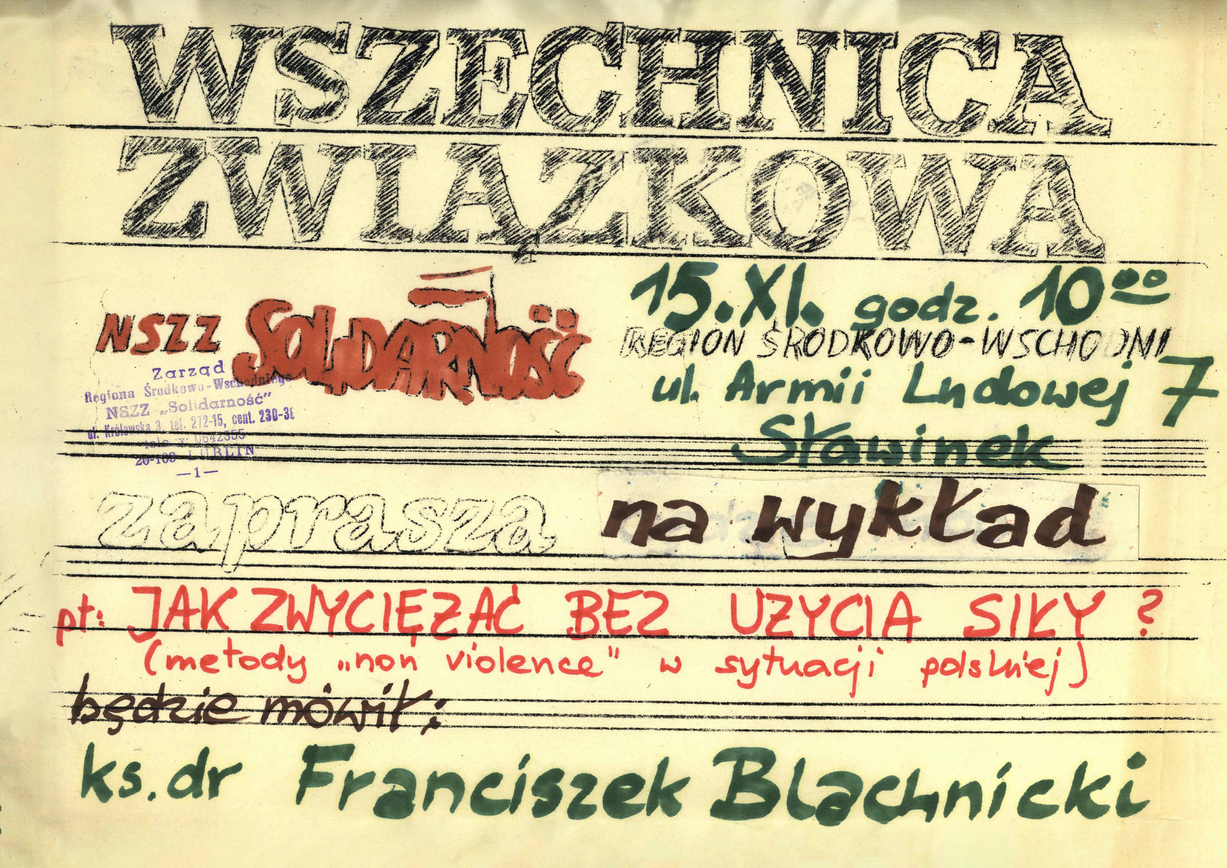

LEKCJA DEMOKRACJI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Zebranie wyborcze NSZZ „Solidarność” w Lubelskich Zakładach Przemysłu Skórzanego (AIPN Lu)

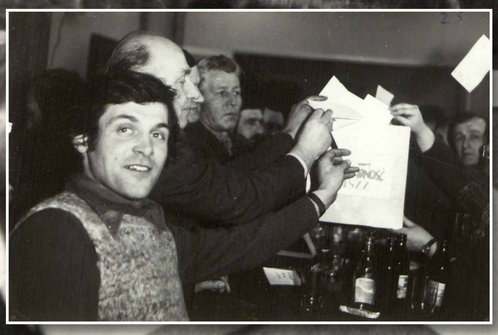

Zebrania wyborcze NSZZ „Solidarność” w zakładach pracy (AIPN Lu)

NSZZ „Solidarność” zarejestrowana 10 listopada 1980 r. stała się dla 9,5 mln Polaków zaangażowanych w ten ruch szkołą autentycznej demokracji. Zgodnie ze statutem organizacji, struktury związkowe na wszystkich szczeblach musiały wybrać swoje władze i przedstawicielstwa oddolnie, w drodze demokratycznego głosowania.

W Regionie Środkowo-Wschodnim od końca listopada 1980 r. do stycznia 1981 r. przeprowadzono demokratyczne wybory związkowe w większości zakładów pracy.

LEKCJA DEMOKRACJI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

W kwietniu–maju 1981 r. w Świdniku zorganizowano w dwóch turach I Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego. Demokratycznie wyłoniono Zarząd Regionu na czele z przewodniczącym Janem Bartczakiem.

Zjazd uregulował sprawy dotyczące funkcjonowania związku w regionie. Delegaci wypowiedzieli się też w kwestii wielu zagadnień dotyczących życia politycznego i społecznego w kraju, m.in. domagano się uwolnienia więźniów politycznych oraz przestrzegania zasad wolności słowa; podkreślono potrzebę nowego programu wychowania młodzieży w szkołach, uwzględniającego tradycje narodowe, wartości religijne oraz rolę więzi rodzinnych; patronatem objęto niezależny ruch harcerski.

I Walne Zebranie Delegatów Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” 1981 r. (AIPN Lu)

NSZZ Solidarność

MANDAT DELEGATA
Nr 492
na
WALNE ZEBRANIE DELEGATÓW REGIONU ŚRODKOWO -WSCHODNIEGO z siedzibą w LUBLINIE
kol. Czop Antoni

Mandat delegata na I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” (powyżej) oraz broszura z dokumentami I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” (poniżej)

I Walne Zebranie Delegatów NSZZ Solidarność Regionu Środkowo-Wschodniego

Świdnik, 25-27 IV – 16-17 V 1981 r.

Dokumenty

LUBLIN 1981

LEKCJA DEMOKRACJI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Kulminacją demokracji i wolności obywatelskiej osiągniętej w 1981 r. przez solidarnościową rewolucję był I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, który odbył się w dwóch turach we wrześniu–październiku 1981 r. w hali „Olivia” w Gdańsku.

Region Środkowo-Wschodni reprezentowało na zjeździe 30 delegatów. Do Komisji Krajowej, czyli demokratycznie wyłonionych władz wykonawczych związku, weszło trzech przedstawicieli Regionu Środkowo-Wschodniego.

Delegaci Regionu Środkowo-Wschodniego podczas I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku (AIPN Lu)

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

LEKCJA WOLNEGO SŁOWA

Początki poligrafii MKZ Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” w siedzibie przy ul. Okopowej 7 w Lublinie (fot. Wiesław Michocki, AIPN Lu)

Okres solidarnościowej rewolucji 1980–1981 był dla związkowców tego ruchu, ale także dla większości polskiego społeczeństwa, wielką lekcją wolności słowa. Dzięki ograniczeniu komunistycznej cenzury nastąpił prawdziwy wysyp prasy związkowej. W Regionie Środkowo-Wschodnim pojawiło się wówczas około 30 tytułów prasowych „Solidarności”.

Ogromną rolę w funkcjonowaniu niezależnej informacji związkowej odrywały również radiowęzły zakładowe.

Stoisko z prasą związkową Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” (AIPN Lu)

Prasa związkowa Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność”

Pracownia poligraficzna w siedzibie Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” (AIPN Lu)

ROCZNICA LIPCA

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

W lipcu 1981 r. ważną rangę nadano obchodom pierwszej rocznicy strajków Lubelskiego Lipca, w których lubelska „Solidarność” chciała postrzegać swoje początki.

Przy Lubelskich Zakładach Naprawy Samochodów postawiono Krzyż Wdzięczności z rzeźbą robotnika rozrywającego kajdany. W WSK Świdnik odsłonięto pomnik na placu, gdzie rok wcześniej gromadziła się strajkująca załoga. Pamiątkową tablicę wmurowano przy bramie głównej Fabryki Samochodów Ciężarowych w Lublinie.

Duże znaczenie nadano też lipcowym obchodom w Lokomotywowni Pozaklasowej PKP Lublin. W listopadzie 1981 r. odsłonięto tam okazały Krzyż Doli Kolejarskiej.

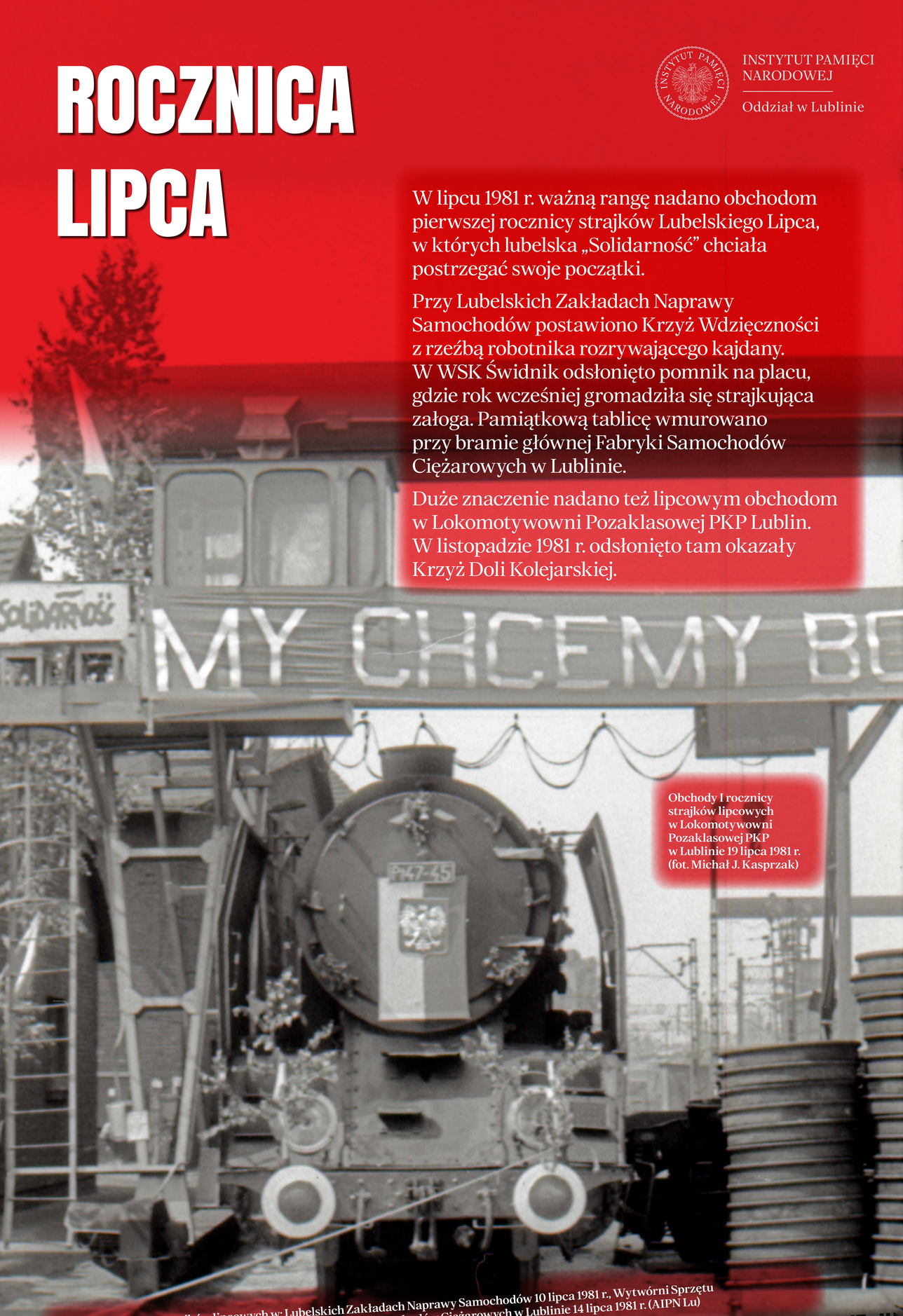

Obchody I rocznicy strajków lipcowych w Lokomotywowni Pozaklasowej PKP w Lublinie 19 lipca 1981 r. (fot. Michał J. Kasprzak)

Obchody I rocznicy strajków lipcowych w: Lubelskich Zakładach Naprawy Samochodów 10 lipca 1981 r., Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” 11 lipca 1981 r., Fabryce Samochodów Ciężarowych w Lublinie 14 lipca 1981 r. (AIPN Lu)

SOLIDARNOŚĆ ROLNIKÓW

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

NSZZ „Solidarność” wspierała tworzenie własnego związku zawodowego przez polskich chłopów. 12 maja 1981 r. został on zarejestrowany jako NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

Czołową postacią rolniczej „Solidarności” na Lubelszczyźnie był Janusz Rożek, wcześniej przywódca niezależnego ruchu chłopskiego na tym terenie.

NSZZ RI „Solidarność” w Regionie Środkowo-Wschodnim otrzymywał wszechstronną pomoc ze strony pracowniczej NSZZ „Solidarność”.

Najgłośniejszą akcją rolniczej „Solidarności” na Lubelszczyźnie była okupacja siedziby Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Zamościu w listopadzie-grudniu 1981 r.

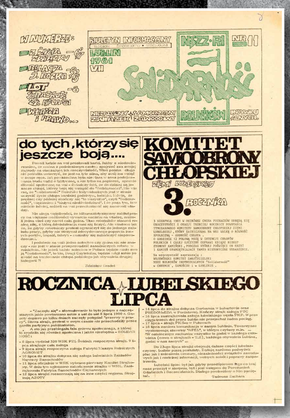

„Biuletyn Informacyjny NSZZ RI Solidarność” wydawany w Regionie Środkowo-Wschodnim (zbiory autora)

Protest rolniczej „Solidarności” w Zamościu - listopad-grudzień 1981 r. (AIPN Lu)

Jeden z plakatów „Solidarności Wiejskiej” (AIPN Lu)

Manifestacja NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” w dniu rejestracji związku w Warszawie 12 maja 1981 r. (AIPN Lu)

NIEDŹWIEDŹ Z TWARZĄ BREŻNIEWA

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

W drugiej połowie 1981 r. głośna stała się sprawa śledztwa, a potem procesu sądowego, jaki władze PRL wytoczyły wobec redakcji „Biuletynu Informacyjnego NSZZ «Solidarność» Ziemi Puławskiej" za opublikowanie serii karykatur politycznych, w tym zwłaszcza rysunku śpiącego niedźwiedzia o rysach twarzy przywódcy sowieckiego Leonida Breżniewa.

„Biuletyn Informacyjny NSZZ «Solidarność» Ziemi Puławskiej" z rysunkiem niedźwiedzia o rysach twarzy Breżniewa autorstwa Krzysztofa Małagockiego

BIULETYN INFORMACYJNY 11 VI 1981 NR 34(42) ROK II

NIEZALEŻNEGO SAMORZĄDNEGO ZWIĄZKU ZAWODOWEGO

Solidarność

ZIEMI PUŁAWSKIEJ

Pismo wydawane przy MKZ w Puławach

MY SIĘ GO BOIMY, CICHUTKO CHODZIMY
JAK SIĘ ZBUDZI TO NAS ZJE

wersja stara

STRAJK NAUCZYCIELI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Plakat związkowy związany z protestem nauczycieli (AIPN Lu)

Głośnym echem odbił się strajk nauczycieli Lubelszczyzny, który od 19 listopada do 2 grudnia 1981 r. objął około 30 szkół ponadpodstawowych.

Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego domagała się realizacji 20 postulatów mających uzdrowić sytuację w oświacie.

Koncepcja zastosowanego tzw. strajku czynnego polegała na kontynuowaniu pracy dydaktycznej poprzez prowadzenie wykładów dla uczniów na temat „białych plam" z zakresu historii, literatury, religii, filozofii czy bieżącej sytuacji w kraju.

W ramach wywalczonego porozumienia, władze lokalne zgodziły się na objęcie oświaty w województwie lubelskim społeczną kontrolą.

BIULETYN INFORMACYJNY
REGIONU ŚRODKOWO WSCHODNIEGO
SOLIDARNOŚĆ
LUBLIN 23.XI.81
w numerze: 57

apel do RODZICÓW, DZIECI I MŁODZIEŻY szkół lubelskich

NAUCZYCIELI

"SOLIDARNOŚĆ WIEJSKA" ZAREJESTROWANA !

Henryk Bąk:

Jan Kozłowski

wypowiedzi zanotował Zdzisław Brodel

Artykuł o strajku nauczycieli w prasie związkowej („Informator «Solidarność» Biuro Informacyjne Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego")

Strajk nauczycieli w jednej ze szkół w Lublinie (AIPN Lu)

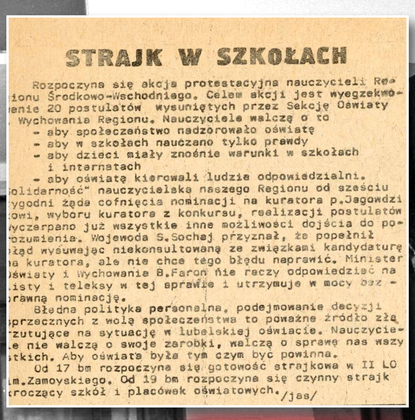

STRAJK W SZKOŁACH

Artykuł o strajku nauczycieli w prasie związkowej („Informator «Solidarność» Biuro Informacyjne Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego")

STRAJK NA UCZELNIACH

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

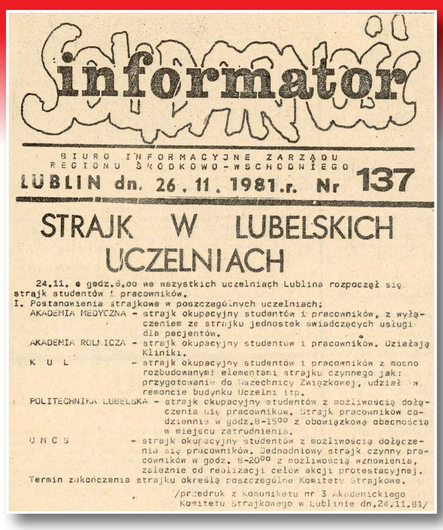

informator

BIURO INFORMACYJNE ZARZĄDU REGIONU ŚRODKOWO-WSCHODNIEGO

LUBLIN dn. 26.11.1981.r. Nr 137

STRAJK W LUBELSKICH UCZELNIACH

24.11. o godz.8.00 we wszystkich uczelniach Lublina rozpoczął się strajk studentów i pracowników.

I. Postanowienia strajkowe w poszczególnych uczelniach:

AKADEMIA MEDYCZNA - strajk okupacyjny studentów i pracowników, z wyłączeniem ze strajku jednostek świadczących usługi dla pacjentów.

AKADEMIA ROLNICZA - strajk okupacyjny studentów i pracowników. Działają Kliniki.

K U L - strajk okupacyjny studentów i pracowników z mocno rozbudowanymi elementami strajku czynnego jak: przygotowanie do Uszechnicy Związkowej, udział w remoncie budynku Uczelni itp.

POLITECHNIKA LUBELSKA - strajk okupacyjny studentów z możliwością dołączenia się pracowników. Strajk pracowników codziennie w godz.8-15⁰⁰ z obowiązkową obecnością w miejscu zatrudnienia.

U M C S - strajk okupacyjny studentów z możliwością dołączenia się pracowników. Jednodniowy strajk czynny pracowników w godz. 8-20⁰⁰ z możliwością wznowienia, zależnie od realizacji celów akcji protestacyjnej.

Termin zakończenia strajku określą poszczególne Komitety Strajkowe.

/przedruk z komunikatu nr 3 Akademickiego Komitetu Strajkowego w Lublinie dn.24.11.81/

NASZE POSTULATY

1. Natychmiastowe przekazanie do Sejmu PRL projektu Ustawy o Szkolnictwie Wyższym w wersji Komisji Kodyfikacyjnej z dnia 11.06.81 r.

2. Odwołanie prof. M. Hebdy ze stanowiska Rektora WSI w Radomiu i przeprowadzenie demokratycznych wyborów.

UKS

Największą akcją protestacyjną środowiska akademickiego w Lublinie był strajk trwający od 24 listopada do 11 grudnia 1981 r.

Protest był częścią ogólnopolskiego strajku szkół wyższych ogłoszonego w związku z konfliktem w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Radomiu i sporem wokół projektu ustawy o szkolnictwie wyższym.

Kilkunastodniowy strajk był sprawdzianem wspólnoty działań NSZZ „Solidarność" i jej studenckiego odpowiednika – Niezależnego Zrzeszenia Studentów, zarejestrowanego 17 lutego 1981 r. i działającego na wszystkich uczelniach w kraju.

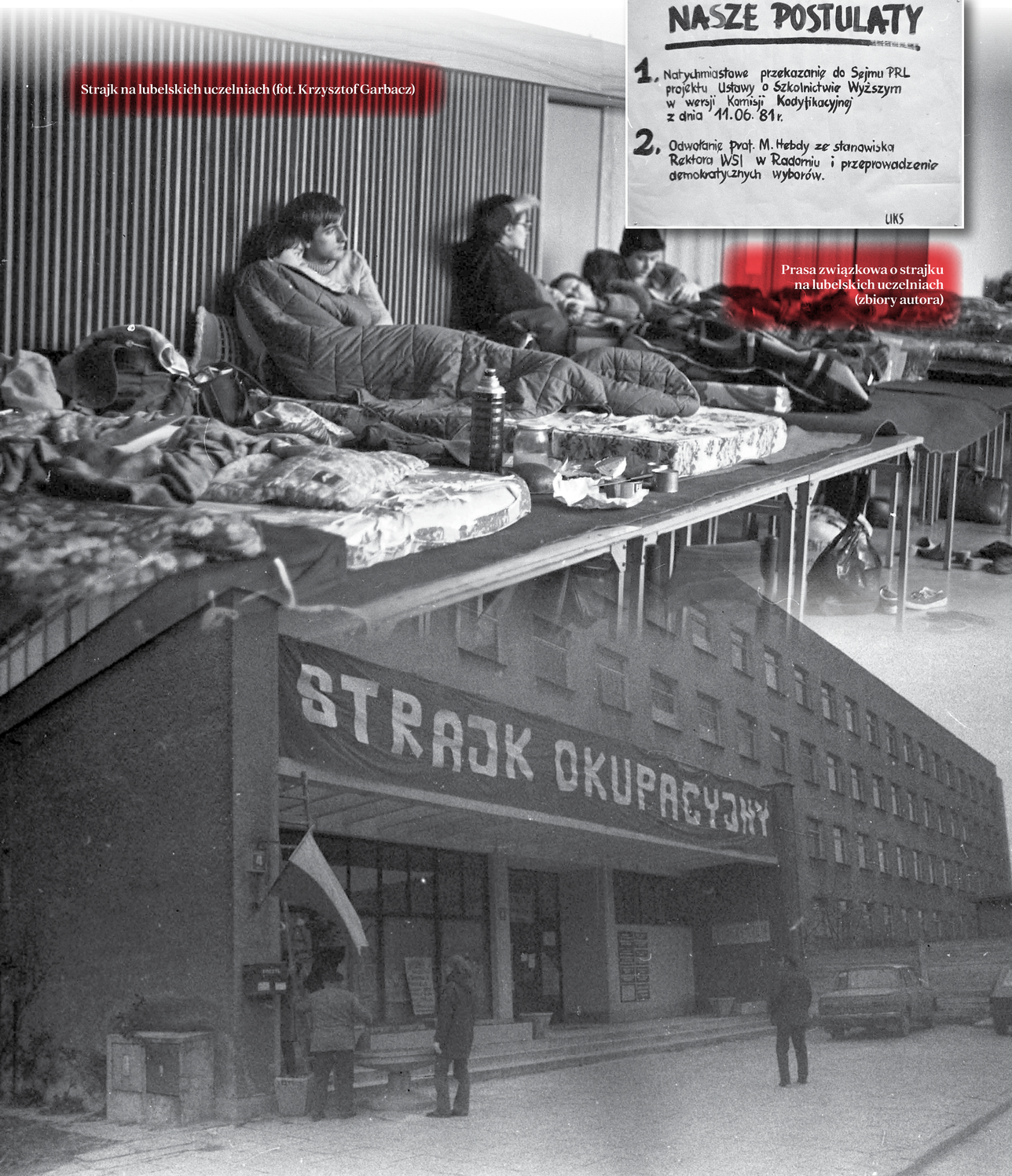

Strajk na lubelskich uczelniach (fot. Krzysztof Garbacz)

Prasa związkowa o strajku na lubelskich uczelniach (zbiory autora)

13 GRUDNIA 1981

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

Znaczek z okresu stanu wojennego

W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. władze komunistyczne wprowadziły w Polsce Ludowej stan wojenny, którego celem było unicestwienie ruchu związkowego NSZZ „Solidarność".

Około północy funkcjonariusze ZOMO i SB wtargnęli do siedziby Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" w Lublinie.

Jednocześnie dokonywano zatrzymań czołowych działaczy związkowych w ich domach, aby uniemożliwić zorganizowanie spodziewanego oporu. Zatrzymania dotknęły też przedstawicieli rolniczej „Solidarności", NZS i opozycji politycznej.

W ten sposób 13 grudnia 1981 r. w Regionie Środkowo-Wschodnim pozbawiono wolności około 200 osób.

Siedziba Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność" w Lublinie przy ul. Królewskiej, 13 grudnia 1981 r. (fot. Krzysztof Garbacz)

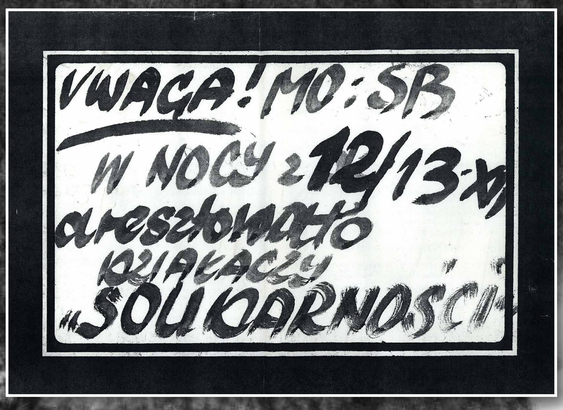

Plakaty wykonane 13 grudnia 1981 r. w Lublinie (AIPN Lu)

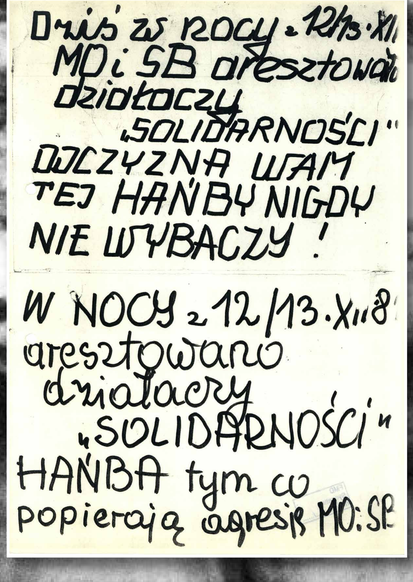

Czołg na ulicy Lublina, prawdopodobnie z 13 na 14 grudnia 1981 r. (fot. Krzysztof Garbacz)

STRAJKI GRUDNIOWE

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

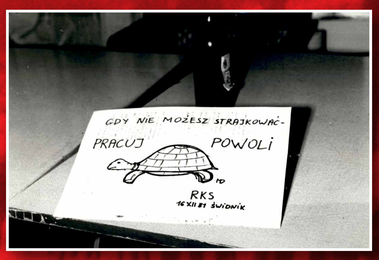

Strajk w WSK „PZL-Świdnik" (AIPN Lu)

Wprowadzenie stanu wojennego wywołało próby oporu i akcje protestacyjne NSZZ „Solidarność" w kilkudziesięciu zakładach pracy Regionu Środkowo-Wschodniego.

Wiodący charakter miał strajk w WSK Świdnik, gdzie 13 grudnia 1981 r. ujawnił się Regionalny Komitet Strajkowy. Protest ten złamano 16 grudnia 1981 r. przy użyciu milicji i wojska.

17 grudnia 1981 r. zdławiono strajki w Fabryce Samochodów Ciężarowych i Lubelskich Zakładach Naprawy Samochodów. Następnego dnia, 18 grudnia, złamano opór w Fabryce Łożysk Tocznych w Kraśniku. 19 grudnia 1981 r. padł ostatni punkt oporu „Solidarności" w regionie – Zakłady Azotowe „Puławy".

Strajk w WSK „PZL-Świdnik" (fot. Valdemar Smyk)

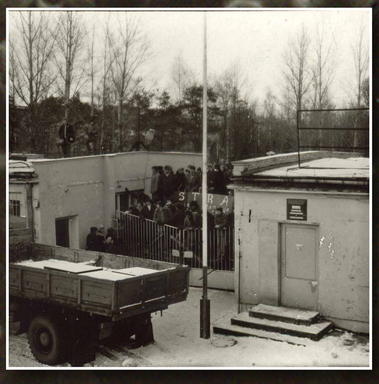

INTERNOWANIE

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Internowanych z Regionu Środkowo-Wschodniego umieszczono początkowo w ośrodkach odosobnienia w Zakładach Karnych w Białej Podlaskiej, Chełmie, Krasnymstawie i Włodawie.

W styczniu 1982 r. internowani z Lubelszczyzny zostali skoncentrowani we włodawskim więzieniu, przez które przeszło ich łącznie 366.

W marcu-kwietniu 1982 r. ośrodek we Włodawie zlikwidowano. Część internowanych przewieziono do Aresztu Śledczego w Lublinie (nowy ośrodek odosobnienia), a pozostałych wywieziono poza region – głównie do ośrodków w Kielcach, Kwidzynie i Rzeszowie.

Internowane kobiety trafiły do Niska, Olszynki Grochowskiej i Gołdapi.

Z Regionu Środkowo-Wschodniego internowano łącznie około 400 osób. We wszystkich ośrodkach internowani podejmowali liczne akcje protestacyjne.

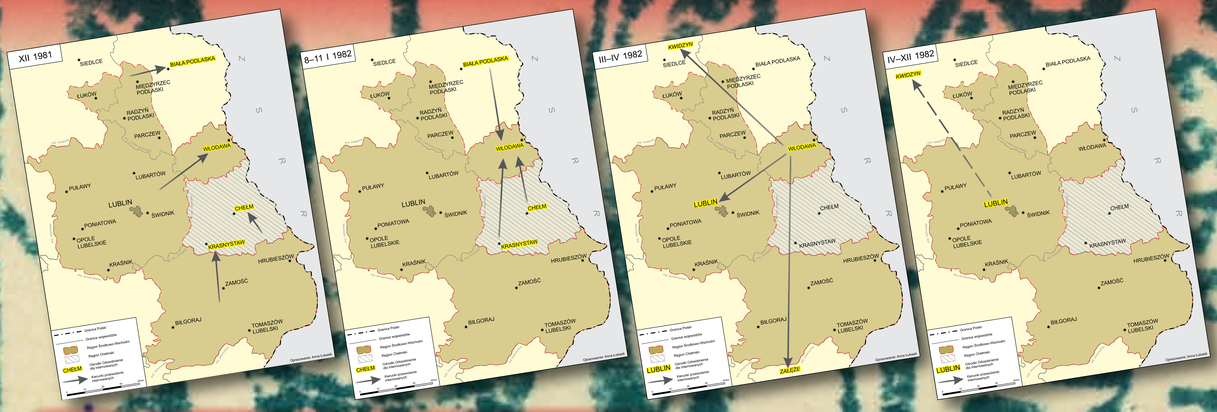

Główne kierunki przemieszczania internowanych na Lubelszczyźnie w okresie stanu wojennego (oprac. Anna Łukasik)

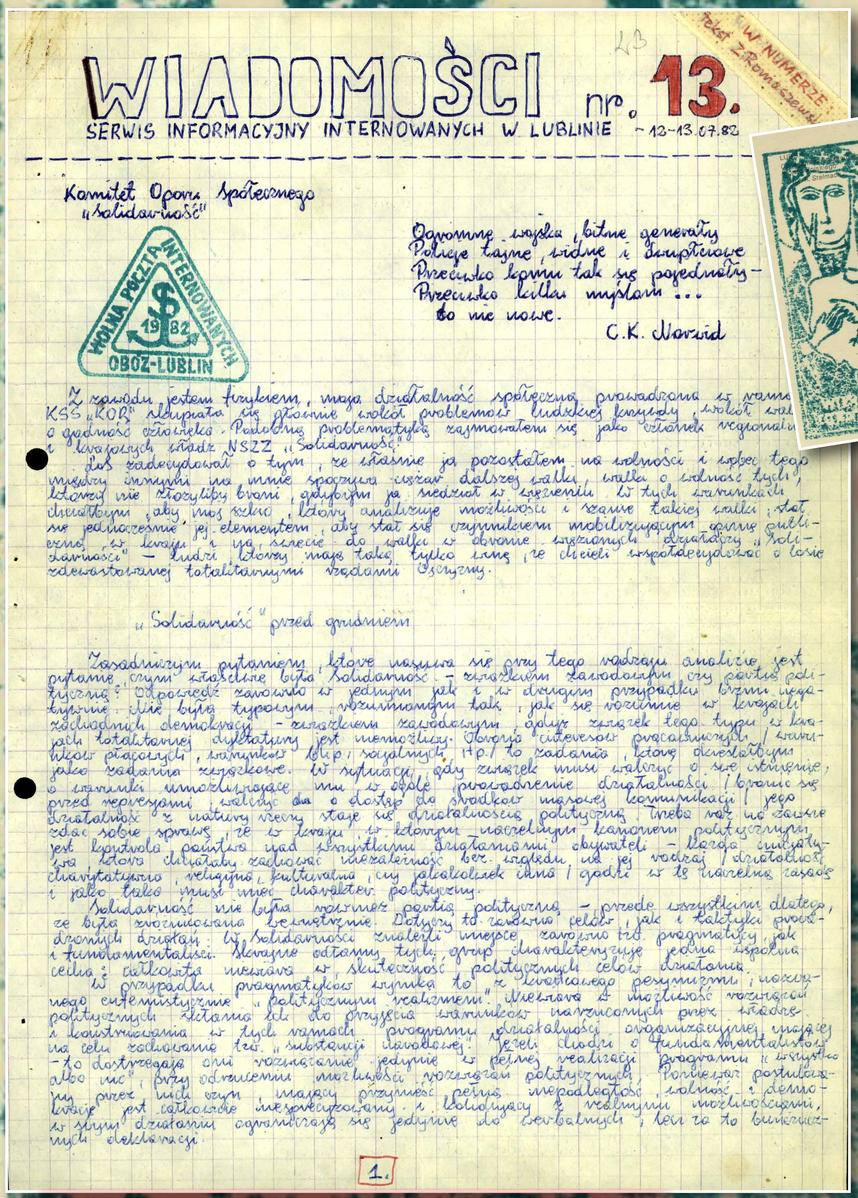

WIADOMOŚCI nr. 13.
SERWIS INFORMACYJNY INTERNOWANYCH W LUBLINIE – 12–13.07.82

Tekst z Zakowia czytać W NUMERZE

Komitet Oporu Społecznego
„Solidarność"

Wolna Poczta Internowanych 1982 Obóz-Lublin

Ogromne wojska, bitwy generały
Policje tajne, widne i bezpieczne
Przeciwko temu tak się pogodziły –
Przeciwko ludzi myślom ...
to nie nowe.

C.K. Norwid

W zawodzie jestem fizykiem, moja działalność społeczna prowadzona w ramach KSS „KOR" nabywała się stopniowo wokół problemów ludzkiej godności, wokół ...

W krajowych władz NSZZ „Solidarność"

Ja zadeklarował o tym, że właśnie ja pozostałem na wolności i sobie tego między innymi na mnie spoczywa ciężar dalszej walki, walki o godność tych, którzy nie otrzymali prawa na siedzenie w więzieniu. W tych warunkach chciałbym, aby moja rola, który analizuje możliwości i zasady takiej walki, stał się jednocześnie jej elementem, aby stał się czynnikiem mobilizującym ogół społeczeństwa, który ma szansę do walki o obronę wyżej wymienionych wartości „Solidarności" – ludzi, którzy mają taką tylko rację, że chcieli współdecydować o losie zdewastowanej totalitarnymi rządami Ojczyzny.

„Solidarność" przed grudniem

Zasadniczym pytaniem, które nasuwa się przy tego rodzaju analizie jest pytanie czym właściwie była Solidarność – związkiem zawodowym czy partią politycznym? Odpowiedź zawarta w jednym jak i w drugim przypadku brzmi negatywnie. Nie była typowym, wszystkim tak, jak się rozumie w krajach zachodnich demokracji – związkiem zawodowym, gdyż zresztą tego typu w krajach totalitarnej dyktatury jest niemożliwy. Obrona interesów pracowniczych wobec płacących, zarządzających (np. socjalnych itp.) to zadania, które dwudziestym jako zadania społeczne. W sytuacji, gdy związek musi walczyć o te istnienie, o warunki umożliwiające mu w ogóle prowadzenie działalności i bronić się przed represjami, walczy on o dostęp do środków masowej komunikacji, jego działalność z natury rzeczy staje się działalnością polityczną. Trzeba też na zasadzie zdać sobie sprawę, że w kraju o którym nakreślonym kanonem politycznym jest kontrola państwa nad wszystkimi przejawami aktywności obywateli – łączenie ludzi, dla których zadaniem nadrzędnym nie jest walka o jej wodzaj działalności, charakterystyczne, religijne, kulturalne, czy oświatowe, ma charakter polityczny.

Solidarność nie była również partią polityczną – przede wszystkim dlatego, że była zrzeszeniem bezstronnym. Dotyczy to zarówno celów, jak i taktyki prowadzonych działań. W „Solidarności" znalezli miejsce zarówno tzw. pragmatycy, jak i fundamentaliści. Skrajne odłamy tych grup charakteryzuje jedna wspólna cecha: całkowita niewiara w skuteczność politycznych celów działania.

W przypadku pragmatyków wynika to z „realnego pesymizmu", nakazującego cudemistycznie „politycznym realizmem" wierzyć w możliwość rozwiązań politycznych dotąd nie do przyjęcia w warunkach narzuconych przez władze z konieczności w tych ramach programu działalności organizacyjnej mającej na celu zdobycie tzw. „substancji narodowej". Jeżeli chodzi o fundamentalistów – to dostrzegają oni rozwiązanie jedynie w pełnej realizacji programu „albo nic", przy odrzuceniu możliwości rozwiązań politycznych. Postawa ta podtrzymywana przez nich, mająca przynieść pełną niepodległość, wolność i demokrację jest całkowicie niezweryfikowana z realnymi możliwościami, w ramach działania ograniczają się jedynie do werbalnych, bez za to bliskich deklaracji.

1.

„Wiadomości. Serwis Informacyjny Internowanych w Lublinie" (AIPN Lu)

Poczta Internowanych z Ośrodka Odosobnienia w Lublinie (AIPN Lu)

PROCESY SĄDOWE

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

W okresie stanu wojennego w Regionie Środkowo-Wschodnim miały miejsce co najmniej 73 postępowania sądowe o charakterze politycznym. Spośród 147 oskarżonych, skazano 120 osób. 26 z nich otrzymało kary pozbawienia wolności od 1 roku wzwyż bez zawieszenia.

Najsurowszy wyrok w regionie sięgał czterech lat pozbawienia wolności bez zawieszenia. Wysokie wyroki dotknęły zwłaszcza organizatorów strajków grudniowych w WSK Świdnik, ZA „Puławy" i LZNS oraz uczestników podziemnej organizacji Komitet Obrony Narodowej „Solidarność" w Puławach.

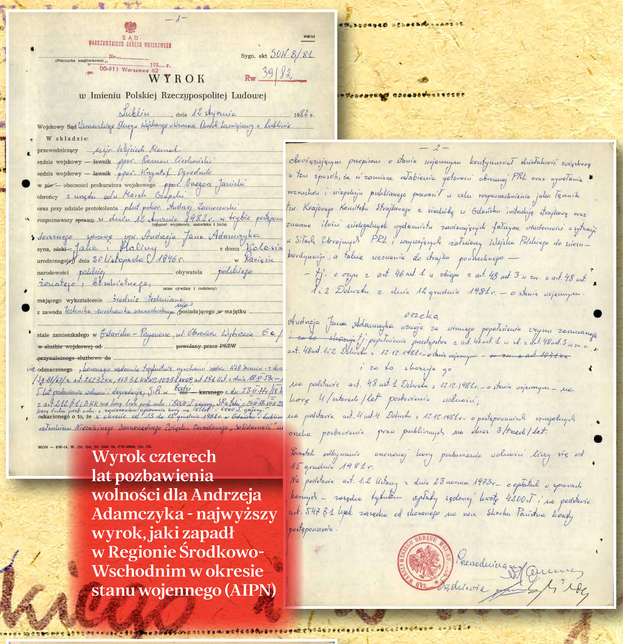

WYROK

W IMIENIU POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Wyrok czterech lat pozbawienia wolności dla Andrzeja Adamczyka - najwyższy wyrok, jaki zapadł w Regionie Środkowo-Wschodnim w okresie stanu wojennego (AIPN)

ARESZT

AKTA

Akta śledczo-sądowe przeciwko działaczom NSZZ „Solidarność" z okresu stanu wojennego (AIPN, IPN Lu)

Procesy w trybie doraźnym za organizowanie strajków

(INF. WŁ.). Przed Sądem Wojewódzkim w Lublinie toczą się procesy w trybie doraźnym przeciwko **Zenonowi Antoniemu Benickiemu, Jerzemu Saniewskiemu, Janowi Okoniowi** z puławskich „Azotów", **Zdzisławowi Kowalczykowi** z puławskiego „Techpanu", **Janowi Ciężkiemu** z FSC oraz **Marianowi Fuszarze** i **Michałowi Stanisławowi Wrońskiemu** z LZNS.

Wszyscy oni oskarżeni są o to, że pomimo wprowadzenia stanu wojennego i zawieszenia działalności związkowej, prowadzili ją nadal jako działacze NSZZ „Solidarność". Ponadto zarzuca się im czynny udział w organizowaniu i prowadzeniu strajków.

Rozprawy we wszystkich tych sprawach zostały przerwane bądź z uwagi na zgłoszenie przez prokuratora lub obrońców dodatkowych dowodów z zeznań świadków bądź też, jak to ma miejsce w przypadku Mariana Kuszary, z uwagi na poddanie oskarżonego obserwacji lekarskiej w szpitalu. Rozprawy te w najbliższych dniach zostaną wznowione.

(ed)

Oficjalna prasa o procesach działaczy NSZZ „Solidarność" w stanie wojennym w Lublinie (zbiory autora)

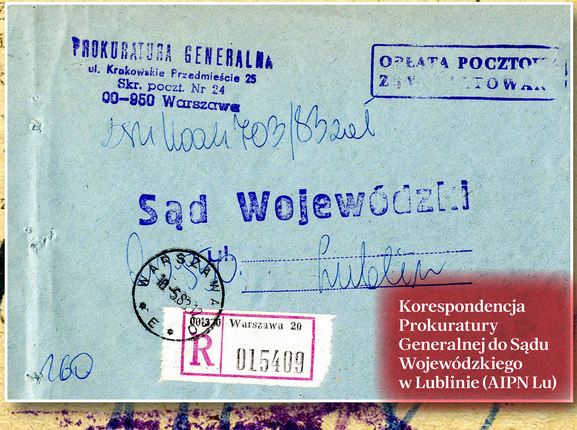

PROKURATURA GENERALNA

ul. Krakowskie Przedmieście 25

Skr. poczt. Nr 24

00-950 Warszawa

Sąd Wojewódzki

Korespondencja Prokuratury Generalnej do Sądu Wojewódzkiego w Lublinie (AIPN Lu)

WIĘŹNIOWIE POLITYCZNI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

W okresie stanu wojennego, w Zakładzie Karnym w Hrubieszowie utworzono oddział dla więźniów politycznych, który funkcjonował od lutego 1982 r. do sierpnia 1983 r. Trafiło tu blisko 200 osób skazanych z powodów politycznych, pochodzących z kilkunastu regionów „Solidarności" (regiony: Chełmski, Małopolska, Podkarpacie, Południowo-Wschodni, Rzeszowski, Środkowo-Wschodni, Świętokrzyski, Tarnobrzeg, Ziemia Łódzka, Ziemia Radomska i Ziemia Sandomierska).

Więźniowie polityczni podejmowali liczne akcje protestacyjne, w tym głodówki. Najdłuższa z nich trwała od 13 września do 1 października 1982 r.

Prasa podziemna o więźniach politycznych w Zakładzie Karnym w Hrubieszowie (zbiory autora)

"Solidarność" w Hrubieszowie

Według stanu z 15 maja w hrubieszowskim więzieniu znajduje się 46 więźniów politycznych. Od lutego wyszła stamtąd na wolność ok. 1/3 więźniów sumienia, głównie na mocy tzw. ułaskawień. Nie zwalnia się jednak - podobnie jak w całym kraju - przywódców związkowych. Jak stwierdzają dokumenty "wypisu" owo ułaskawienie jest warunkowym zwolnieniem z odbycia reszty kary, przy czym wyznacza się tzw. okres próby. Jest on co najmniej tak długi jak czas kary przewidzianej wyrokiem i "urozmaicany" przymusowym meldowaniem się na MO oraz nachodzeniem przez SB. Wśród różnych, nieraz perfidnych nacisków są i takie, jak propozycje wstąpienia do PRON-u. Wielu byłych więźniów do dziś nie może znaleźć pracy, pozostali są na ogół zatrudniani niezgodnie z kwalifikacjami i z pensją znacznie obniżoną w porównaniu z okresem sprzed aresztowania.

1 i 3 maja na budynku więzienia widniał napis "Solidarność", 3 maja również orzeł z koroną. Napis wykonano w ten sposób, że w kolejnych oknach pojawiły się prześcieradła z wymalowanymi czerwoną farbą literami wielkości ok. pół metra. Jeszcze raz potwierdza się, że tam siedzą najlepsi z nas. Przecież perspektywa ewentualnego wyjścia mogłaby ich skłonić do zaniechania tego rodzaju akcji, a któż z pozostających na wolności mógłby mieć pretensje.

Pod niektórymi względami sytuacja w hrubieszowskim więzieniu się poprawiła /widzenia, spacery/. Po części wynika to z taktyki władz, którym jakby zależało na niesprawianiu najgorszego wrażenia i już nie od dziś próbują przekonać zagranicę i społeczeństwo, że stan wojenny to taka niewinna zabawa. Jednak nie zapominajmy, że wszelkie ustępstwa więźniowie musieli wymuszać głodówkami i innymi formami protestu. Brzmi to paradoksalnie, jednak właśnie w więzieniach okazało się, że zajmowanie zdecydowanej postawy wobec władz jest postępowaniem skutecznym. Jeszcze nie tak dawno niektórych politycznych umieszczano wśród więźniów kryminalnych. Na rodziny owych skazanych wywierano presję, by skłoniły swych bliskich do zgody na taki status. Obiecywano lekką pracę, sugerowano, że szybciej wyjdą itp. Praca okazała się bardzo ciężka i szkodliwa dla zdrowia. Dopiero groźba głodówki w pawilonie politycznym sprawiła, że zaniechano /jak dotąd/ tych praktyk i wszyscy nasi są razem.

Na uwagę zasługuje sympatia dla skazanych "za Solidarność" ze strony więźniów kryminalnych. Ci ostatni przekazują politycznym wiele cennych informacji /np. wiadomość o umieszczeniu więźniów sumienia w pawilonie kryminalnym/ i niektóre materiały /np. farby potrzebne do wykonania 1-majowych napisów/. Sympatia ta wynika m.in. stąd, że pewne zdobycze wywalczone przez więźniów politycznych objęły częściowo również skazanych za przestępstwa pospolite.

Mimo wywalczenia takich czy innych ustępstw, los naszych więzionych kolegów jest ciężki. Więzienie jest więzieniem. My mamy szeroki dostęp do niezależnej informacji /wystarczy nastawić radio na krótkie fale/. Oni mają dostęp mocno ograniczony, na co dzień poddani są propagandzie nastawionej na odebranie nadziei. W wielu przypadkach sytuacja ich rodzin jest trudna, zwłaszcza w małych ośrodkach, gdzie "Solidarność" jest słabsza. Niektórym z więźniów nieobce są stany załamania, zdarzają się depresje psychiczne. A jednak śledząc relacje stamtąd odnosi się nieodparte wrażenie, że więzienia PRL to znacząca część nie zniewolonej Polski, gdyż tam również żyje i działa "Solidarność".

Pieczątki wykonywane przez więźniów politycznych w Zakładzie Karnym w Hrubieszowie (AIPN Lu)

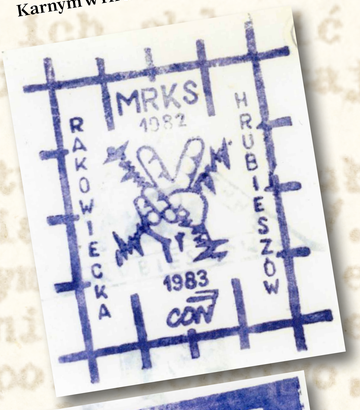

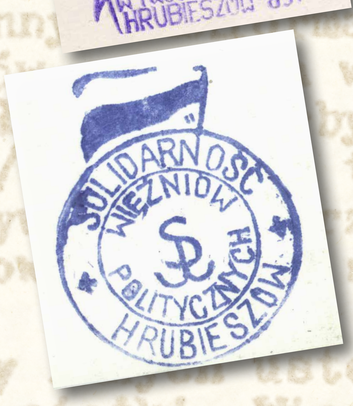

REGION W PODZIEMIU

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Po wprowadzeniu stanu wojennego utworzono Tymczasowy Zarząd Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” jako kontynuację władz regionalnych w warunkach konspiracyjnych. Pełnomocnictwo w tym zakresie otrzymał przed 13 grudnia 1981 r. Włodzimierz Blajerski.

Kolejnymi przewodniczącymi TZR w latach 1982–1989 byli: Marek Poniatowski, Lesław Paga, Zdzisław Bradel, Stanisław Machnik, Józef Krzyżanowski i Stanisław Węglarz. Za poligrafię odpowiadał Jan Magierski.

W 1982 r. powstała równolegle Regionalna Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” mająca aktywizować środowiska z zakładów pracy. Jej pierwszym przewodniczącym był Andrzej Sokołowski. W latach 1983–1984 nastąpiło stopniowe połączenie działań TZR i RKK.

Ulotki podziemne wydawane w Regionie Środkowo-Wschodnim (AIPN Lu)

Ulotka podziemna z okresu stanu wojennego. Wrona była częstym symbolem nawiązującym do skrótu WRON, czyli Wojskowej Rady Ocalenia Narodowej – głównego organu władz stanu wojennego (AIPN Lu)

Ulotka przygotowana w 6. rocznicę Lubelskiego Lipca 1986 r. (kopia w posiadaniu autora)

Kalendarz Regionu Środkowo-Wschodniego wydany konspiracyjnie (AIPN Lu)

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

SPACERY ŚWIDNICKIE

Spektakularną formą pokojowego protestu w warunkach stanu wojennego były tzw. spacery świdnickie, zainicjowane w Świdniku w dniach 5–14 lutego 1982 r.

Były one reakcją na agresywną propagandę stanu wojennego prowadzoną w ówczesnej Telewizji Polskiej. Pomysł polegał na zbiorowym wychodzeniu z domów i demonstracyjnym spacerowaniu w porze nadawania wieczornego „Dziennika Telewizyjnego".

Akcja zyskała duży odzew społeczny, gromadząc tłumy spacerujące wzdłuż głównej ulicy miasta.

Bezpośrednio po Świdniku spacery kontynuowano w centrum Lublina, a następnie w Puławach. Później pomysł wykorzystano jeszcze w kilku miastach w Polsce.

Spacery świdnickie w lutym 1982 r. (portal „Świdnik na Kartach Historii", www.historia.swidnik.net)

Znaczek NSZZ „Solidarność" Świdnik (AIPN Lu)

SPACERY PO ZDROWIE

Społeczeństwo Świdnika daje przykład prawdziwej solidarności. W ubiegłym tygodniu mieszkańcy tego robotniczego miasta podjęli spontaniczny protest przeciwko kłamstwom WRON-y powtarzanym w głównym wydaniu DTV. O godz. 19[30] znakomita większość Świdniczan rozpoczynała spacery, które kończyły się ok. godz.20[15]. W spacerach uczestniczyły całe rodziny, rodzice zażywali świeżego powietrza z dziećmi, młodzież z czworonogami. Podwójna korzyść z takiej formy odpoczynku: dotlenienie organizmu i wyeliminowanie stressu psychicznego powodowanego kłamstwami telewizora.

++++ Jak już informowaliśmy, po Świdniku i Lublinie tradycję "Świdnickiego Spaceru" przejęły Puławy. W odpowiedzi WRON-a wprowadziła godzinę policyjną /"komendówkę"/ dla uczniów szkół średnich od 19.00, a dla uczniów szkół podstawowych od 18.00. Nie mamy jeszcze sprawdzonych informacji o dalszym przebiegu wypadków.

Informacje o spacerach świdnickich w prasie podziemnej („Informator «Solidarność» Region Środkowo-Wschodni")

Centrum Świdnika, zdjęcia archiwalne (portal „Świdnik na Kartach Historii", www.historia.swidnik.net)

Ulotka podziemna krytykująca zakłamanie propagandy stanu wojennego w Telewizji Polskiej (kopia w posiadaniu autora)

MANIFESTACJE ULICZNE

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Burzliwy charakter miały manifestacje uliczne, do których doszło w Lublinie w dniach 3–4 maja 1982 r. z okazji nieuznawanego przez władze Święta Konstytucji 3 Maja. W wyniku działań ZOMO i SB zatrzymano 276 osób, spośród których 178 ukarano przez kolegium ds. wykroczeń. Dwie osoby internowano, a osiem aresztowano i objęto śledztwem.

Gwałtowny przebieg miała też demonstracja w Lublinie w drugą rocznicę podpisania porozumień sierpniowych – 31 sierpnia 1982 r. – podczas której zatrzymano 87 osób.

Manifestacja w Lublinie w 1982 r. (fot. Grzegorz Józefczuk)

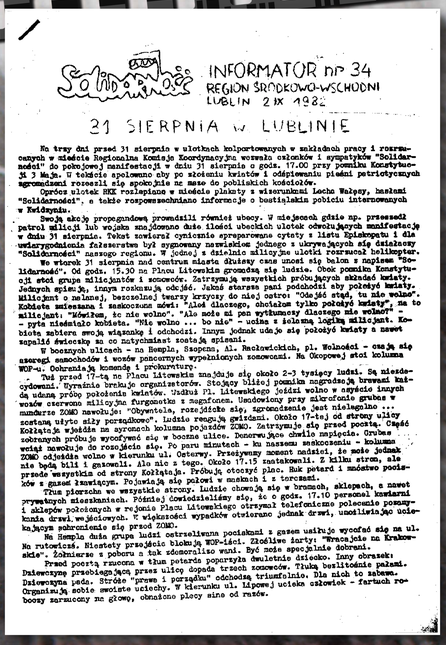

INFORMATOR nr 34
REGION ŚRODKOWO-WSCHODNI
LUBLIN 2 IX 1982

31 SIERPNIA w LUBLINIE

Na trzy dni przed 31 sierpnia w ulotkach kolportowanych w zakładach pracy i rozrzucanych w mieście Regionalna Komisja Koordynacyjna wzywała członków i sympatyków "Solidarności" do pokojowej manifestacji w dniu 31 sierpnia o godz. 17.00 przy pomniku Konstytucji 3 Maja. W takcie spotkamy chcy po złożeniu kwiatów i odśpiewaniu pieśni patriotycznych zgromadzeni rozeszli się spokojnie na mszę do pobliskich kościołów.

Oprócz ulotek RKK rozlepiane w mieście plakaty z wizerunkami Lecha Wałęsy, hasłami "Solidarności", a także rozpowszechniano informacje o bestialskim pobiciu internowanych w Kwidzynie.

Swoją akcję propagandową prowadzili również ubecy. W miejscach gdzie np. przeszedł patrol milicji lub wojska znajdowano duże ilości ubeckich ulotek odwołujących manifestację w dniu 31 sierpnia. Tekst towarzyszy cynicznie sparafrazowane cytaty z listu Episkopatu i dla uwiarygodnienia fałszerstwa był sygnowany nazwiskiem jednego z ukrywających się działaczy "Solidarności" naszego regionu. W jednej z dzielnic milicyjne ulotki rozrzucał helikopter.

We wtorek 31 sierpnia rano centrum miasta dlatego cała uczeń się bolm z napisem "Solidarność". Od godz. 15.30 na Placu Litewskim gromadzą się ludzie. Obok pomnika Konstytucji stoi grupa milicjantów i sonsecków. Zatrzymują wszystkich próbujących składać kwiaty. Jedzących spiesz, inny reklamują odcjść. Jakaś starsza pani podchodzi aby położyć kwiaty. Milicjant o nalanej, bezczelnej twarzy krzyczy do niej ostro: "Odejść stąd, tu nic wolno". Kobieta zmieszana i zaskoczona mówi: "Ależ dlaczego, chciałam tylko położyć kwiaty", na to milicjant: "Wiem, że nic wolno". "Ale może mi pan wytłumaczy dlaczego nie wolno?" – pyta niedoszła kobieta. "Nie wolno ... bo nie" – ucina z żelazną logiką milicjant. Kobieta zbiera swoją wiązankę i odchodzi. Innym jednak udaje się położyć kwiaty i nawet zapalić świeczkę ze co natychmiast zostają spisani.

W bocznych ulicach – na Rempla, Szopena, Al. Racławickich, pl. Wolności – stoją się szeregi samochodów i wozów pancernych wypakowych konwoami. Na Ckopowej stoi kolumna WOP-u. Oczekują komendę i prokuratury.

Tuż przed 17-tą na Placu Litewskim znajduje się około 2-3 tysięcy ludzi. Są niezdecydowani. Tymczasie brakuje organizatorów. Stojący bliżej pomnika nagromadzą brzegi kwiatów. Jedna udana próba położenia kwiatów. Wzdłuż Pl. Litewskiego jeździ wolno w stronę innych wozów czerwono milicyjna furgonetka z megafonem. Uwadowiony przy samochodzie gruba w mundurze ZOMO nawołuje: "Obywatele, rozejdźcie się, zgromadzenie jest nielegalne ... mundurze ZOMO nawołuje: "Obywatele, rozejdźcie się, zgromadzenie jest nielegalne ... sostaną użyte siły porządkowe". Ludzie reagują gwizdami. Około 17-tej od strony ulicy Kołłątaja wjeżdża na sygnałach kolumna pojazdów ZOMO. Zatrzymuje się przed pocztą. Część Kołłątaja wjeżdża na sygnałach kolumna pojazdów ZOMO. Zatrzymuje się przed pocztą. Część sobowych próbuje wycofywać się w boczne ulice. Donerwujące chwile zapięcia. Grubo wrzaśnie zawraca do rozejścia się. Po paru minutach – na naszemu zaskoczeniu – kolumna ZOMO odjeżdża wolno w kierunku ul. Oeterwy. Przełomowy moment nadzieli, że może jednak nie będą bili i gazowali. Ale nic z tego. Około 17.15 zaatakowali. Z kilku stron, ale przede wszystkim od strony Kołłątaja. Próbują otoczyć plac. Huk petard i nadzwyczajnie pościków z gazem łzawiącym. Po kwadransie się połowa w mniejszych i z torcsami.

Tłum pierzcha we wszystkie strony. Ludzie chowają się w bramach, sklepach, a nawet prywatnych mieszkaniach. Później dowiedzieliśmy się, że o godz. 17.10 personel kawiarni i sklepów pobliskich w rejonie Placu Litewskiego otrzymał telefonicznie polecenie pomagania w zamknięciu drzwi wejściowych. W większości wypadków otwierano jednak drwi, umożliwiając uciekającym schronienie się przed ZOMO.

Na Rempla duża grupa ludzi ostrzelivana pociskami z gazem ustępuje wycofać się na ul. Na ratunek!. Niestety przejście blokują WOP-iści. Zrodliwe żarty: "Wracajcie na Krakowskie". Żołnierze w pobaru z tak zdemoralizowani. Być może specjalnie dobrani.

Przed pocztą rzucona w tłum petarda poparzyła dwuletnie dziecko. Inny obrazek: Dziewczynę przebiegającą przez ulicę dopada trzech zomowców. Tłuką bezlitośnie pałami. Dziewczyna jęcz. Strzże "prawa i porządku" odchodzą triumfalnie. Dla nich to zabawa. Organizują sobie swoiste uciechy. W kierunku ul. Lipowej ucieka człowiek – furkuch ro- boczy zarzucony na głowę, obnażone plecy wine od razów.

Informacja o manifestacji 31 sierpnia 1982 r. w Lublinie w prasie podziemnej (zbiory autora)

BIBUŁA

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

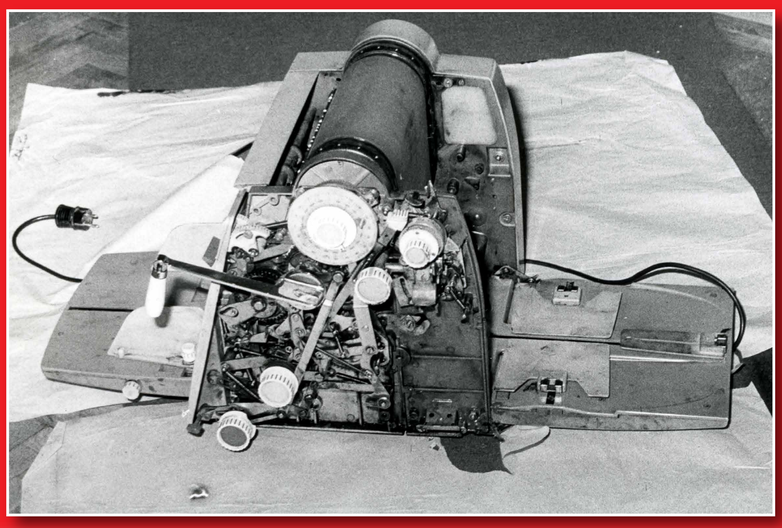

Powielacz podziemny przechwycony przez SB w Puławach (AIPN Lu)

Miniaturowe wydawnictwa książkowe przemycane z Zachodu w puszkach (fot. Marcin Dąbrowski)

Represje stanu wojennego nie stłumiły potrzeby wolnego słowa i dostępu do niezależnej informacji. Podziemna prasa stała się w tamtym okresie ważnym orężem w walce o wolność.

W latach 1982–1989 w Regionie Środkowo-Wschodnim ukazywało się konspiracyjnie kilkanaście tytułów prasowych związanych z NSZZ „Solidarność". Najważniejszym z nich był „Informator «Solidarność» Region Środkowo-Wschodni".

Widomym elementem trwającego oporu społecznego były też wydawnictwa książkowe reprezentujące szerokie spektrum ówczesnej opozycji politycznej. Lublin był jednym z lepiej funkcjonujących ośrodków podziemnego rynku wydawniczego.

Podziemne wydawnictwa książkowe NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego

Prasa konspiracyjna NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego (AIPN Lu)

Powielacz podziemny zaprezentowany na wystawie przygotowanej przez Marię Kapturkiewicz-Szewczyk w Puławach w 2010 r. (fot. Marcin Dąbrowski)

RADIO SOLIDARNOŚĆ

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Prestiżowy charakter miała działalność podziemnego Radia Solidarność na Lubelszczyźnie. Jednym z jego głównych inicjatorów był Ireneusz Haczewski, który skonstruował wszystkie używane na tym terenie nadajniki.

Najprężniej działało Radio Solidarność Świdnik, którego pierwsza audycja nadana została 29 kwietnia 1983 r. Do sierpnia 1988 r. wyemitowano tu 43 audycje. Jednym z głównych organizatorów zespołu radia w Świdniku był Henryk Gontarz.

Poza Świdnikiem podziemne radio nadawało swe audycje także w Puławach, Poniatowej i Lubartowie.

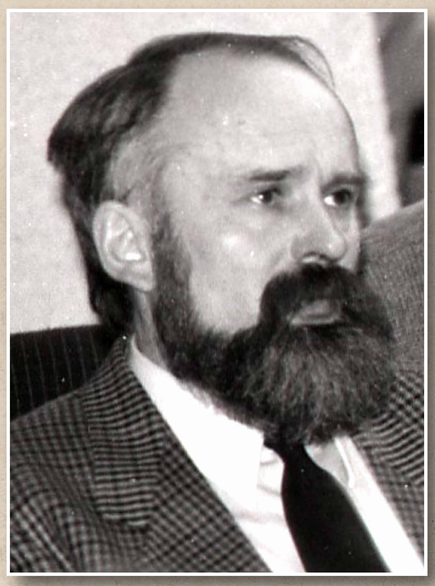

Ireneusz Haczewski (Lublin)
(AIPN Lu)

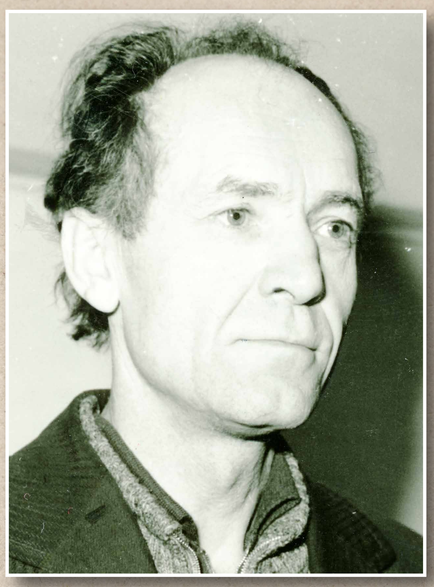

Henryk Gontarz (Świdnik)
(AIPN Lu)

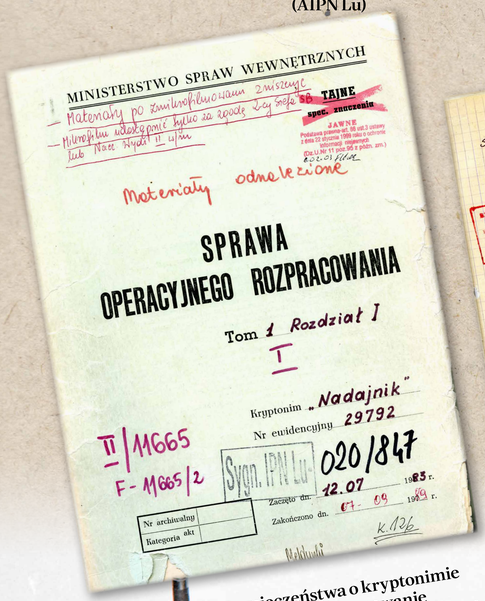

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
SB TAJNE
spec. znaczenia
JAWNE
Materiały odnalezione
SPRAWA OPERACYJNEGO ROZPRACOWANIA
Tom 1 Rozdział I
Kryptonim „Nadajnik"
Nr ewidencyjny 29792
II/11665
F-11665/2
Sygn. IPN Lu 020/847
Zaczęto dn. 12.07 1983 r.
Zakończono dn. 07.09 1989 r.
Nr archiwalny
Kategoria akt

Operacja Służby Bezpieczeństwa o kryptonimie „Nadajnik" nakierowana na rozpracowanie podziemnego Radia Solidarność na Lubelszczyźnie (AIPN Lu)

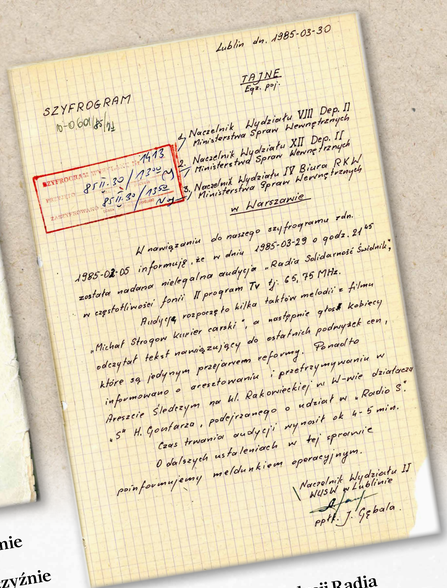

Lublin dn. 1985-03-30
TAJNE
Egz. poj.
SZYFROGRAM
1. Naczelnik Wydziału VIII Dep. II Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
2. Naczelnik Wydziału XII Dep. II Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
3. Naczelnik Wydziału IV Biura RKW Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W nawiązaniu do naszego szyfrogramu rdn. 1985-02-05 informuję, że w dniu 1985-03-29 o godz. 21⁴⁵ została nadana nielegalna audycja „Radia Solidarność Świdnik", w częstotliwości fonii II program Tv tj. 65,75 MHz.

Audycję rozpoczęto kilka taktów melodii z filmu „Michał Strogow kurier carski", a następnie głos kobiecy odczytał tekst nawiązujący do ostatnich podwyżek cen, które są jedynym przejawem reformy. Ponadto informowano o aresztowaniu i przetrzymywaniu w Areszcie Śledczym na ul. Rakowieckiej w W-wie działacza „S" H. Gontarza, podejrzanego o udział w „Radio S".

Czas trwania audycji wynosił ok. 4-5 min.

O dalszych ustaleniach w tej sprawie poinformujemy meldunkiem operacyjnym.

Naczelnik Wydziału II WUSW w Lublinie
ppłk. J. Gębala

Meldunek SB o nadanej audycji Radia Solidarność Świdnik (AIPN Lu)

Sprzęt używany do nadawania audycji Radia Solidarność Świdnik (AIPN Lu)

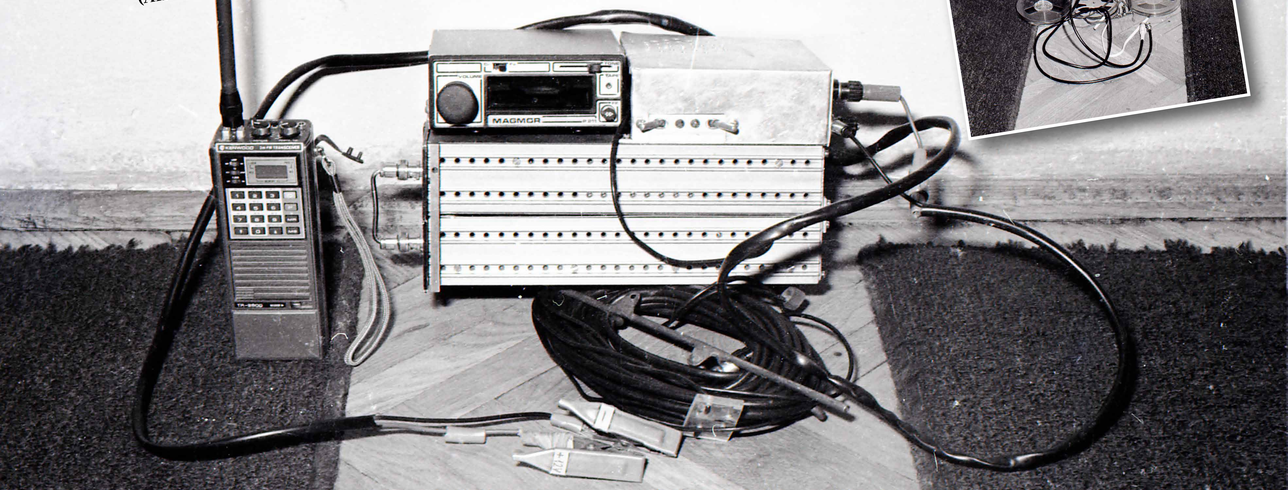

WAKACJE Z BOGIEM

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Unikalnym przedsięwzięciem była akcja „Wakacje z Bogiem”, polegająca na organizowaniu dzieciom związkowców „Solidarności” wypoczynku w czasie wakacji i ferii zimowych.

„Wakacje z Bogiem” prowadzono we współpracy z Kurią Biskupią w Lublinie. Zaprzyjaźnieni księża udostępniali swe parafie położone w okolicach nadających się do wypoczynku.

W akcję zaangażowanych było kilkadziesiąt osób. Środki finansowe zapewniała podziemna „Solidarność”. Kadra wychowawców wywodziła się głównie ze środowiska nauczycielskiej „Solidarności”.

W latach 1982–1989 zorganizowano 101 turnusów kolonijnych na około 3700 miejsc oraz około 30 obozów wędrownych.

Kronika jednego z turnusów – Michów 1989 r. (kopia w posiadaniu autora)

Dąbrowica 1985 r. (Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin” w Lublinie)

Dzierążnia 1987 r. (Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin” w Lublinie)

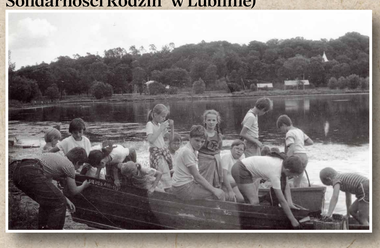

Dzierążnia 1987 r. (Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin” w Lublinie)

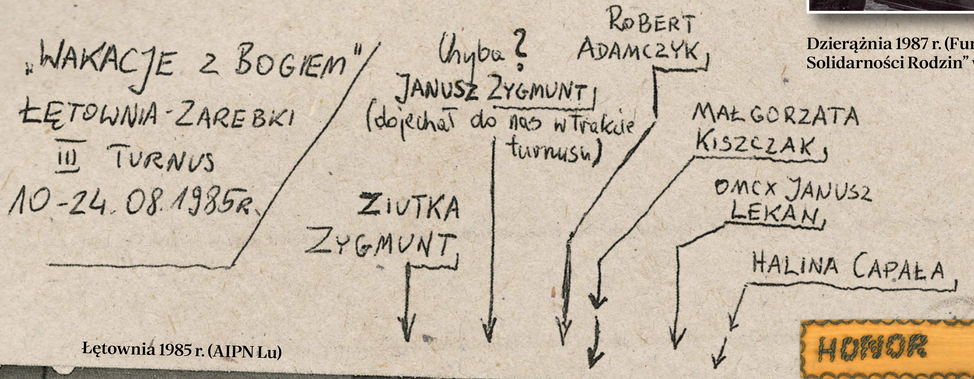

Łętownia 1985 r. (AIPN Lu)

Małe Ciche. Pamiątkowy krzyż z turnusu 1985 r. (Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin” w Lublinie)

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

LUBELSCY JEZUICI

Jesienią 1984 r., po porwaniu i zamordowaniu przez komunistyczną Służbę Bezpieczeństwa ks. Jerzego Popiełuszki, w kościele ojców jezuitów w Lublinie zapoczątkowany został cykl mszy św. i nabożeństw o charakterze patriotycznym organizowanych przez środowiska i struktury NSZZ „Solidarność".

W latach 1984–1989 kościół jezuitów stał się w Lublinie ważnym ośrodkiem skupiającym środowiska i działania opozycyjne.

Plakaty o mszach świętych w kościele ojców jezuitów w Lublinie (AIPN Lu)

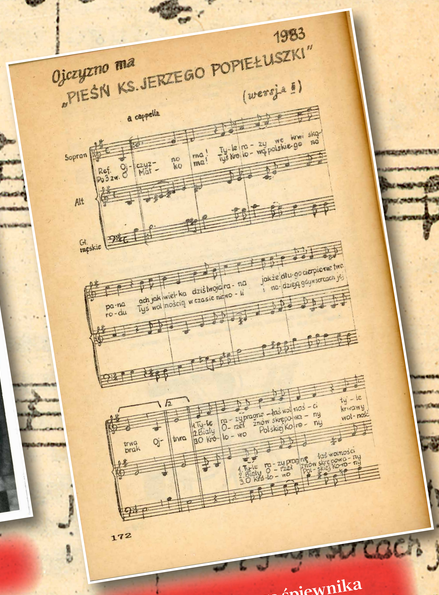

Karta z podziemnego śpiewnika „Ojczyzno ma! Zbiór pieśni patriotycznych", wyd. Lublin 1987

Msze św. za Ojczyznę w kościele ojców jezuitów w Lublinie (AIPN Lu)

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

DZWON WOLNOŚCI

W 1986 r. NSZZ „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego ufundowała Dzwon Wolności w Świdniku, który upamiętniał zryw „Solidarności” z 1980 r. i przygotowała jego uroczyste poświęcenie.

Dzwon przeznaczono dla budowanego kościoła pw. Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Świdniku, pierwszej katolickiej świątyni w tym robotniczym mieście.

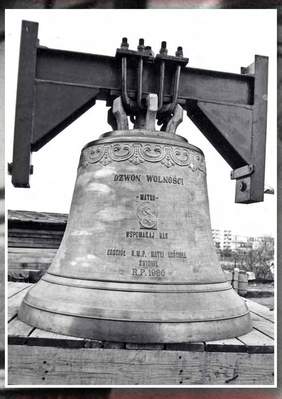

Dzwon Wolności ze Świdnika przed uroczystym poświęceniem 1986 r. (AIPN Lu)

Karta kolportowana z okazji odsłonięcia i poświęcenia Dzwonu Wolności w Świdniku (AIPN Lu)

Znaczek podziemnej Poczty Solidarność wydany z okazji poświęcenia Dzwonu Wolności w Świdniku (AIPN Lu)

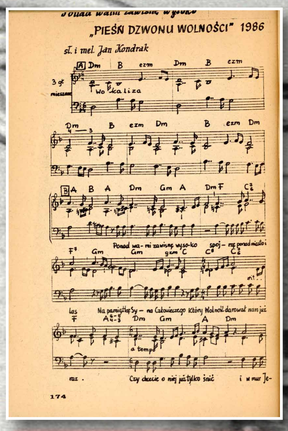

„Pieśń Dzwonu Wolności” napisana i skomponowana przez świdnickiego barda Jana Kondraka – opublikowana w śpiewniku „Ojczyzno ma! Zbiór pieśni patriotycznych”, wyd. Lublin 1987

Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia Dzwonu Wolności w Świdniku 18 maja 1986 r. (AIPN Lu)

PAPIEŻ W LUBLINIE

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Pamiątkowa chusta
z okazji wizyty Jana Pawła II w Lublinie

Pamiątkowa plakietka
z okazji wizyty Jana Pawła II
w Lublinie

Ważnym wydarzeniem, które miało miejsce 9 czerwca 1987 r., była wizyta Jana Pawła II w Lublinie i msza św. odprawiona przez papieża na budującym się osiedlu Czuby.

Ojciec Święty otrzymał dar od NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego: rzeźbę „Drzewo Życia" wykonaną ze srebra.

Aby nie dopuścić do manifestacyjnej obecności „Solidarności" podczas uroczystości, dzień wcześniej SB zatrzymała na 48 godzin jedenastu czołowych lubelskich działaczy związkowych i opozycyjnych.

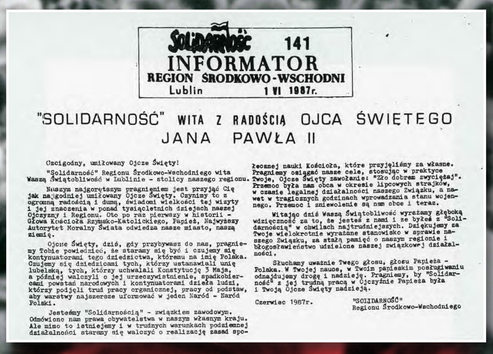

SOLIDARNOŚĆ 141
INFORMATOR
REGION ŚRODKOWO-WSCHODNI
Lublin 1 VI 1987r.

"SOLIDARNOŚĆ" WITA Z RADOŚCIĄ OJCA ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II

Umiłowany Ojcze Święty!

"Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego wita Waszą Świątobliwość w Lublinie - stolicy naszego regionu.

Naszym najgorętszym pragnieniem jest przyjąć Cię jak najgodniej umiłowany Ojcze Święty. Czynimy to z ogromną radością i dumą, świadomi wielkości tej wizyty i jej znaczenia w ponad tysiącletnich dziejach naszej Ojczyzny i Kościoła. Oto po raz pierwszy w historii - Głowa Kościoła Rzymsko-Katolickiego, Papież, Najwyższy Autorytet Rzymiany Świata odwiedza nasze miasto, naszą ziemię.

Ojcze Święty, dziś, gdy przybywasz do nas, pragniemy Tobie powiedzieć, że staramy się być i czujemy się kontynuatorami tego dziedzictwa, któremu na imię Polska. Czujemy się dziedzicami tych, którzy ustanawiali unię lubelską, tych, którzy uchwalali Konstytucję 3 Maja, a później walczyli o jej urzeczywistnienie, sprzedobiercami powstań narodowych i kontynuatorami dzieła ludzi, którzy podjęli trud pracy organicznej, pracy od podstaw, aby warstwy najsenerse uformowali w jeden Naród - Naród Polski.

Jesteśmy "Solidarnością" - związkiem zawodowym. Odnowiono nam prawa obywatelskie w naszym własnym kraju. Ale mimo to istniejemy i w trudnych warunkach podziemnej działalności staramy się walczyć o realizację zasad społecznej nauki Kościoła, które przyjęliśmy za własne. Pragniemy zatem nasze cele, stosując w praktyce Twoje, Ojcze Święty nawołanie: "Zło dobrem zwyciężaj". Przemoc była nam obca w okresie lipcowych strajków, w czasie legalnej działalności naszego Związku, a nawet w tragicznych godzinach wprowadzenia stanu wojennego. Przemoc i znieważenie są nam obce i teraz.

Witając dziś Waszą Świątobliwość wyrażamy głęboką wdzięczność za to, że jesteś z nami i że byłeś z "Solidarnością" w dniach najtrudniejszych. Zwłaszcza za Twoje wielokrotnie wyraźne stanowisko w sprawie Waszego Związku, za stałą pamięć o naszym cierpieniu i błogosławieństwo udzielone naszej związkowej działalności.

Słuchamy uważnie Twego głosu, głosu Papieża - Polaka. W Twojej nauce, w Twoim pełnieniu posługiwaniu odnajdujemy drogę i nadzieję. Pragniemy, by "Solidarność" z jej trudną pracą w obecnie Papieża była i Twoją Ojcze Święty nadzieją.

Czerwiec 1987r.

"SOLIDARNOŚĆ"
Regionu Środkowo-Wschodniego

Prasa podziemna o wizycie Jana Pawła II w Lublinie

Drzewo Życia dla Papieża – dar NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego dla Jana Pawła II

Wizyta Jana Pawła II w Lublinie 9 czerwca 1987 r.
(fot. Grzegorz Józefczuk)

KU JAWNOŚCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

5 października 1986 r. powołano w Lublinie jawną Tymczasową Radę NSZZ „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego.

W listopadzie 1987 r., jako pierwsi w regionie, związkowcy z Zakładu Robót Górniczych w Łęcznej podjęli próbę zarejestrowania zakładowej organizacji NSZZ „Solidarność”.

Przez kilka dni, w maju 1988 r., na schodach wejściowych KUL studenci prowadzili siedzącą manifestację (tzw. sitting) jako wyraz solidarności ze strajkującymi robotnikami w kraju.

W 70. rocznicę odzyskania niepodległości, 11 listopada 1988 r. na placu Litewskim w Lublinie odbył się pierwszy po kilku latach publiczny wiec współorganizowany przez NSZZ „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego.

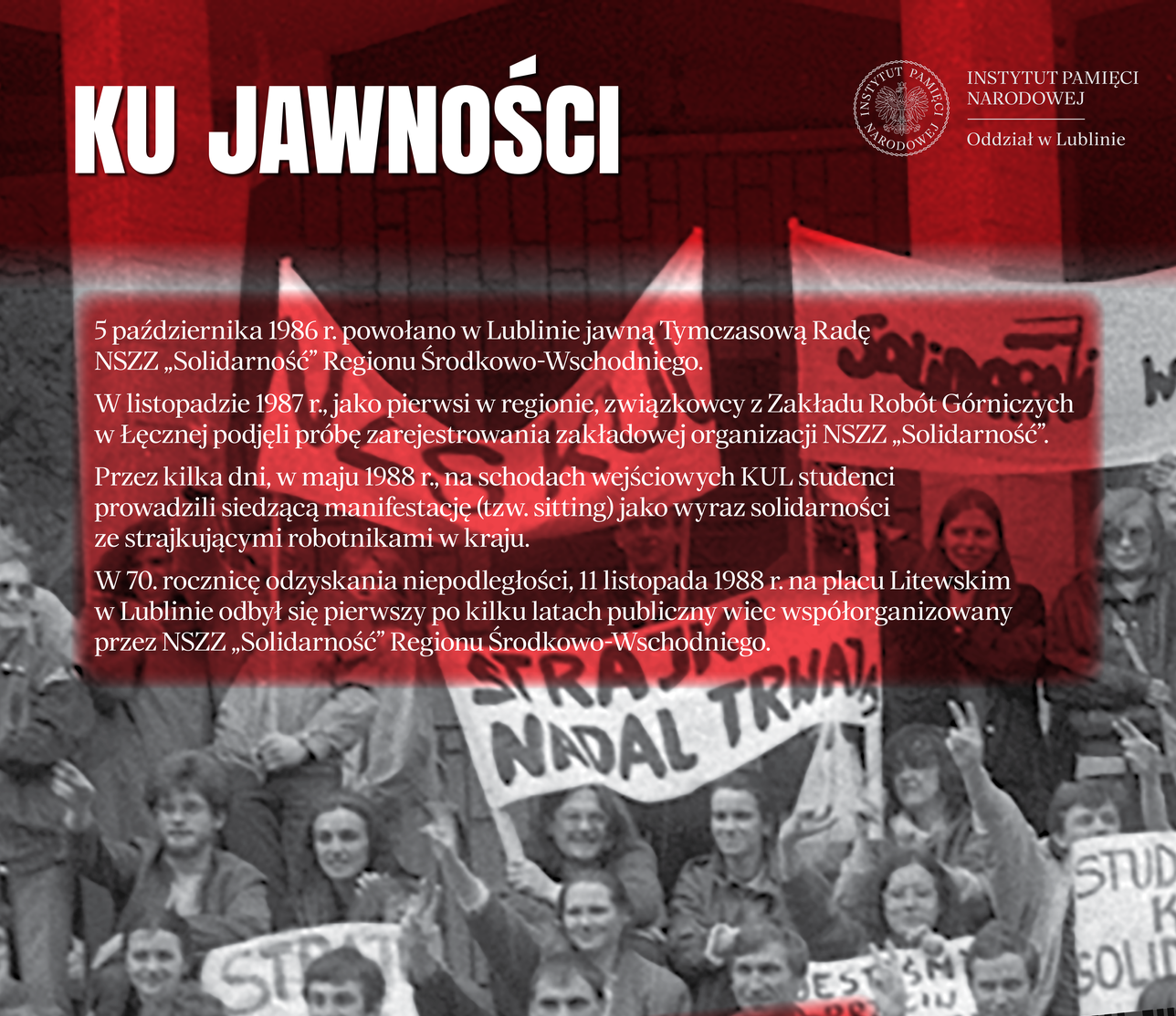

Manifestacja studentów na schodach wejściowych KUL w maju 1988 r. (fot. Ireneusz Marciszuk)

Manifestacja 11 listopada 1988 r. w Lublinie (fot. Ireneusz Marciszuk)

Manifestacja 11 listopada 1988 r. w Lublinie (fot. Ireneusz Marciszuk)

Akcja solidarnościowa studentów KUL w maju 1988 r. (fot. Ireneusz Marciszuk)

Pierwsi w Regionie

BRAWO GÓRNICY Z ŁĘCZNEJ

17 XI w Sądzie Wojewódzkim w Lublinie został złożony wniosek o rejestrację NSZZ "Solidarność" Pracowników Zakładu Robót Górniczych w Łęcznej koło Lublina (ponad 2 tys. pracowników, 48% nie należy do oficjalnych związków zawodowych). Oto skład Komitetu Założycielskiego: Zbigniew Gruca, Tadeusz Sobów, Stanisław Wroński, Marek Wołosiński, Andrzej Kuna, Józef Franczak, Mieczysław Marzęciak, Stanisław Tokarczyk, Zbigniew Majsiuk, Tadeusz Romański.

Prasa związkowa o pierwszej w regionie inicjatywie rejestracji NSZZ „Solidarność” w Zakładzie Robót Górniczych w Łęcznej w listopadzie 1987 r.

PRZEŁOM 1989

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Rok 1989 okazał się okresem ostatecznego wyjścia NSZZ „Solidarność” z podziemia.

W lutym 1989 r. po ponad siedmiu latach konspiracji, ujawnił się w Lublinie Tymczasowy Zarząd Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność”.

Rozmowy Okrągłego Stołu umożliwiały otwartą działalność związku, który 17 kwietnia 1989 r. został ponownie zarejestrowany.

W maju 1989 r. regionalny TZR otrzymał tymczasową siedzibę przy ul. Staszica w Lublinie.

Manifestacje NSZZ „Solidarność” w Lublinie 1989 r. (AIPN Lu)

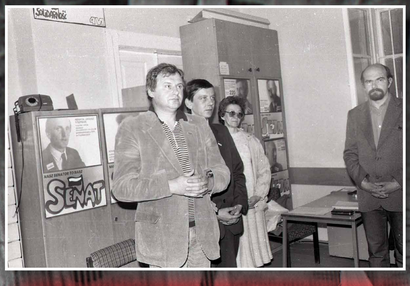

Siedziba Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Lublinie 1989 r. (AIPN Lu)

Manifestacje NSZZ „Solidarność” w Lublinie 1989 r. (AIPN Lu)

PRZEŁOM 1989

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Sprawdzianem sprawności organizacyjnej „Solidarności” była błyskawiczna kampania wyborcza zakończona pełnym sukcesem 4 czerwca 1989 r.

Wszyscy kandydaci Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” na Lubelszczyźnie do sejmu i senatu PRL otrzymali ogromne poparcie i zdobyli miejsca mandatowe w pierwszej turze głosowania.

Lublin w okresie kampanii wyborczej 1989 r. (AIPN Lu)

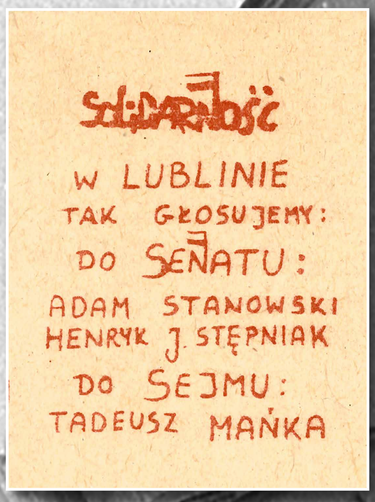

Ulotki wyborcze „Solidarności” w Lublinie 1989 r. (AIPN Lu)

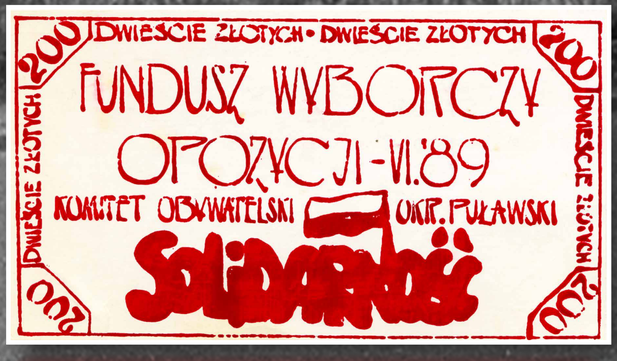

Cegiełka wyborcza Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Okręg Puławski 1989 r. (kopia w posiadaniu autora)

PRZEŁOM 1989

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

W zakładach pracy reaktywowały się struktury NSZZ „Solidarność” przeprowadzając demokratyczne wybory do swoich władz związkowych.

W listopadzie–grudniu 1989 r. II Walne Zebranie Delegatów Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” dokonało demokratycznego wyboru nowego Zarządu Regionu.

W zmniejszonym kształcie terytorialnym region zrzeszał wówczas 55 tys. związkowców.

Otwierał się kolejny etap funkcjonowania związku – tym razem w wolnej i demokratycznej Polsce.

II Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego w Lublinie, listopad-grudzień 1989 r. (AIPN Lu)